

Uluslararası İdâre Mahkemelerinin Gelişimi

The Evolution of International Administrative Tribunals

Anıl ÇAMYAMAÇ*^{ID}, Fehmi Kerem BİLGİN**^{ID}

ÖZ

Müteaddit uluslararası örgütler memurlarıyla aralarındaki istihdam ilişkisinden kaynaklanan hukukî ihtilâfların kesin sûrette halliyle görevli özel organlar tesis etmişlerdir. Pratikte münferiden muhtelif şekillerde adlandırılabilen bu merciler genel olarak uluslararası idâre mahkemeleri tabiriyle anılmaktadırlar. Uluslararası idâre mahkemelerinin ortaya çıkışı Milletler Cemiyetine dayanmakla beraber, bu yargı mercileri İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası örgütlerin sayısının artmasına koşut olarak niceliksel ve yapısal düzlemlerde büyük bir gelişim göstermiştir. Bu bağlamda uluslararası idâre mahkemelerinin bağımsızlığını ve profesyonelliğini güçlendiren, işleyişlerini daha süratli ve şeffaf kılmayı hedefleyen düzenlemeler benimsenmiştir. Uluslararası idâre mahkemeleri uluslararası örgütler ile memurları arasındaki ihtilâfların hukuk çerçevesinde hallini sağlayan bağımsız ve tarafsız yargı mercileri olarak uluslararası memurların özlük haklarının korunmasına hizmet eden organlardır. Bu itibarla uluslararası örgütlerin verimli ve etkili işleyişi bakımından önemli bir rol oynamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İdâre Mahkemeleri, Başvuru Komisyonları, Milletler Cemiyeti İdâre Mahkemesi, Uluslararası Çalışma Örgütü İdâre Mahkemesi, Birleşmiş Milletler İç Adalet Sistemi.

* Prof. Dr., İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye, anil.camyamac@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8476-9110.

** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye, kerem.bilgin@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8418-7199.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Fehmi Kerem BİLGİN

E-posta/E-mail: kerem.bilgin@bakircay.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 16.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 12.03.2025

How to cite this article/Atf için: Anıl Çamyamaç ve Fehmi Kerem Bilgin, 'Uluslararası İdâre Mahkemelerinin Gelişimi' (2025) 31(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Havva Güzin Üçışık Armağan) 1-35. DOI: 10.33433/maruhad.1640907.

ABSTRACT

Several international organisations have established special bodies tasked with the settlement of disputes arising out of the employment relationship with their civil servants. These bodies, which are individually named in various ways in practice, are generally referred to as international administrative tribunals. While the emergence of international administrative tribunals goes back to the League of Nations, these judicial bodies have shown a great development on the quantitative and structural planes in parallel to the increase of the number of international organisations after the Second World War. In this context, regulations strengthening the independence and professionalism of international administrative tribunals and rendering their functioning more expeditious and transparent were adopted. As independent and impartial judicial bodies ensuring the settlement of disputes between international organisations and their civil servants on the basis of law, international administrative tribunals contribute to the protection of the rights of international civil servants attached to their status. Thus, they play an important role as regards the efficient and effective functioning of international organisations.

Keywords: International Administrative Tribunals, Appeals Boards, League of Nations Administrative Tribunal, International Labour Organisation Administrative Tribunal, United Nations Internal Justice System.

GİRİŞ

Müteaddit uluslararası örgütler memurlarıyla aralarındaki istihdam ilişkisinden kaynaklanan hukukî mâhiyetteki ihtilâfların kesin sûrette halliyle görevli özel organlar tesis etmişlerdir. Bu türden ihtilâfları ilgili örgütün memuriyet hukuku temelinde bağlayıcı bir kararla esastan çözme yetkisiyle donatılmış olmaları itibarıyla bu organlar uluslararası yargı mercii mâhiyetini hâizdirler. Pratikte münferiden “başvuru komisyonu”¹, “idâre mahkemesi”², “ihtilâf mahkemesi”³, “kamu görevi mahkemesi”⁴ ve “tahkim mahkemesi”⁵ gibi farklı şekillerde adlandırılabilen bu merciler genel olarak “uluslararası idâre mahkemeleri” tabiriyle anılmaktadırlar.

Uluslararası idâre mahkemelerinin kurulmalarının altında çeşitli sebepler yatmaktadır. Uluslararası memurlar⁶ hizmetlerini, uyuşukları oldukları devletlerin hükûmetlerinden bağımsız sûrette, çalıştıkları

1 Commission de recours / Appeals Board.

2 Administrative Tribunal / Tribunal administratif.

3 Dispute Tribunal / Tribunal du contentieux administrative.

4 Civil Service Tribunal / Tribunal de la fonction publique.

5 Arbitral Tribunal / Tribunal arbitral.

6 Uluslararası memurlar hakkında bkz. Hugh McKinnon Wood, ‘Legal Relations between Individuals and a World Organization of States’ (1944) 30 Transactions of the Grotius Society 148-151; Leslie C Green, ‘The International Civil Servant. His Employer and His State’ (1954) 40 Transactions of the Grotius Society 147-174; S Lall, ‘The International Civil Servant’ (1956) 2 (1) Indian Journal of Public Administration 12-17; Theodor Meron, ‘Status and Independence of the International Civil Servant’ (1980) 167 (II) Recueil des cours 285-384; Genowefa Grabowska, ‘Independence of the International Civil Servants’ (1988) 17 Polish Yearbook of International Law 61-73; Jacques Lemoine, *The International Civil Servant. An Endangered Species* (Kluwer Law International 1995) 42ff; Witold Zyss, ‘The International Civil Servant’ in Evgeny M Chossudovsky, Jacques Lemoine and Marcel André Boisard (eds), *Multilateral Diplomacy. The United*

örgütlerin yararına hasretmekle yükümlüdürler. Bu kişilerin örgütleriyle ihtilâflarının âdil bir yargılama neticesinde istihdam akdi ve personel statüsü temelinde çözülmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Lâkin uluslararası örgütlerin hâiz oldukları yargısal bağımsızlıklar sebebiyle bu ihtilâfların ulusal yargı mercilerince halli mümkün değildir⁷. Öte yandan münhasıran devletlerarası ihtilâfları çözmeye yetkili olması itibarıyla Uluslararası Adalet Divanı bu alanda bir başvuru mercii teşkil etmemektedir. Bu bağlamda uluslararası örgütlerin istihdam ihtilâflarının örgütlerin bünyelerinde oluşturdukları bağımsız ve tarafsız yargı mercileri tarafından hükme bağlanması çeşitli açılardan etkili ve pratik bir yol olmaktadır⁸. Uluslararası idâre mahkemelerinin ortaya çıkışı Milletler Cemiyetine dayanmakla beraber (I), bu yargı mercileri İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası örgütlerin sayısının artmasına koşut olarak niceliksel ve yapısal düzlemlerde büyük bir gelişim göstermiştir (II).

I. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ

Uluslararası memurların istihdam ihtilâflarını incelemek üzere özel bir komitenin ilk defa 1817 yılında Ren Seyrüsefer Merkez Komisyonu⁹ dâhilinde kurulduğuna işaret edilmektedir¹⁰. Bununla beraber bu türden ihtilâfların halliyle görevli uluslararası idâre mahkemeleri iki dünya savaşı arasındaki dönemde iki yargı merciiinin kurulmasıyla ortaya çıkmışlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası örgütler bünyesinde oluşturulan idârî yargı mekanizmalarının şekillenmesinde etkili olan bu mercilerden ilki Milletler Cemiyeti İdâre Mahkemesi¹¹, ikincisi ise Uluslararası Tarım Enstitüsü İdâre Mahkemesidir¹². Bu öncü yapıların incelenmesi çağdaş uluslararası idâre mahkemelerinin gelişiminin anlaşılması bakımından önem taşımaktadır.

Nations System at Geneva. A Working Guide / La diplomatie multilatérale. Le système des Nations Unies à Genève. Guide de travail (2nd edn, Kluwer Law International 1998) 53-67; Santiago Villalpando, 'Managing International Civil Servants' in Sabino Cassese (ed), *Research Handbook on Global Administrative Law* (Edward Elgar Publishing 2016) 65-81; Gerhard Ullrich, *The Law of the International Civil Service. Institutional Law and Practice in International Organisations* (Duncker & Humblot 2018) 258-429.

- 7 Georges Vandersanden, 'Administrative Tribunals, Boards and Commissions in International Organizations', *Encyclopedia of Public International Law* (1992) vol I, 27-28.
- 8 Birleşmiş Milletler İdâre Mahkemesinin kuruluş hazırlıklarını yürütmek için oluşturulan istişâri komite Birleşmiş Milletlerin, farklı milliyetlerden memurların başvurabilecekleri bir yargı mercii tesis etmekle, etkili idârenin yanı sıra adalet yararına hareket etmiş olacağına dikkat çekmiştir. Byung Chul Koh, *The United Nations Administrative Tribunal* (Louisiana State University Press 1966) 37.
- 9 Commission centrale pour la navigation du Rhin / Central Commission for the Navigation of the Rhine.
- 10 Maximilian Girod-Laine, 'Administrative Tribunal: League of Nations', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (September 2022) para 8 <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1820.013.1820>> accessed 6 June 2024.
- 11 Tribunal administratif de la Société des Nations / League of Nations Administrative Tribunal. "MCİM" şeklinde anılacaktır. MCİM'nin ilk uluslararası idâre mahkemesi olmasından kaynaklanan önemi bir yana, Milletler Cemiyetinin uluslararası idâre olgusunun gelişiminde öncü bir rol oynadığı belirtilmelidir. Bknz. Richard Collins, 'The League of Nations and the Emergence of International Administration: Finding the Origins of Institutional Law' (2019) 71 (2) *Revista Española de Derecho Internacional* 285-293.
- 12 Tribunal administratif de l'Institut international d'agriculture / Administrative Tribunal of the International Institute of Agriculture.

A. MİLLETLER CEMİYETİ İDÂRE MAHKEMESİ

Arka plan. — Milletler Cemiyeti ve Uluslararası Çalışma Örgütü kuruluşları itibarıyla memurlarının istihdam ihtilâflarının halliyle görevli yargı mercilerine sahip değildiler. Mamafih Milletler Cemiyeti Asamblesinin¹³ 17 Aralık 1920 tarihli bir kararı¹⁴ Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri¹⁵ veya Uluslararası Çalışma Bürosu Müdürü¹⁶ tarafından beş yıl veya daha uzun bir süre için atanmış bulunan Milletler Cemiyeti Sekreterliği¹⁷ ve Uluslararası Çalışma Bürosu¹⁸ mensuplarına işten çıkarma hâlinde Milletler Cemiyeti Konseyi¹⁹ veya Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kuruluna²⁰ başvuru hakkı tanımıştı. Lâkin bu sahada yetkili bağımsız ve tarafsız bir iç yargı mercii tesis etmenin gereğine 1921 yılında Uluslararası Çalışma Bürosunun ilk müdürü Albert Thomas²¹ ve Fransa Devlet Şûrası üyesi Paul Grunebaum-Ballin²² tarafından işaret edilmişti.

İstihdam ihtilâflarının halli için Konseye başvuru usûlünün taşıdığı mahzurlar *Monod* vakasıyla ortaya çıkmıştı. François Monod 1919 yılında Milletler Cemiyeti Sekreterliğinde yazım dairesi müdürü olarak muvakkaten atanmıştı. Bu atama Konsey tarafından 10 Ocak 1925 tarihinde son bulmak üzere beş yıllık bir süre için teyit edilmişti (19 Mayıs 1920). Ancak Monod daha sonra Genel Sekreterle vardığı mutabakat çerçevesinde vasıflarına uygun bir görev müsait hâle geldiğinde Sekreterliğin faal hizmetine yeniden alınmak kaydıyla görevini devrederek dört aylığına izne çıkmasının (19 Şubat 1921) ardından maaşsız olarak açığa alınmıştı. Lâkin Ocak 1922'de Genel Sekreter, akdinden feragat etmesi karşılığında, Monod'ya altı aylık maaşı değerinde bir tazminat teklif etmişti. Bu teklifi reddeden Monod hizmet akdinin haklı sebep olmaksızın tek taraflı feshi sebebiyle uğradığı zararın tazminini talep ederek Konseye başvurmuştu (6 Ocak ve 25 Şubat 1925).

Konsey başvuruyu doğrudan incelemek yerine öncelikle mesele hakkında bir soruşturma yürütmek üzere Denetim Komisyonunu²³ görevlendirmişti²⁴. Denetim Komisyonunun hazırladığı raporda²⁵ bir dostane çözüm önerisi sunmasına rağmen, Konsey vakayı “yargısal tecrübeyi hâiz” üç kişiden

13 Assemblée / Assembly.

14 Assemblée Rés (17 décembre 1920) ‘Le personnel du Secrétariat’ Société des Nations, *Actes de la première Assemblée. Séance plénières (Séances du 15 Novembre au 18 Décembre 1920)* (1920) 663-664.

15 Secrétaire général / Secretary General.

16 Directeur / Director.

17 Secrétariat / Secretariat.

18 Bureau international du Travail / International Labour Office.

19 Conseil / Council.

20 Conseil d'administration / Governing Body.

21 Société des Nations, *Actes de la deuxième Assemblée. Séances des Commissions. II* (1921) 71-72.

22 Paul Grunebaum-Ballin, ‘De l'utilité d'une juridiction spéciale pour le règlement des litiges intéressant les services de la Société des Nations’ (1921) (1-2) *Revue de droit international et de législation comparée* 67-82.

23 Commission de contrôle / Supervisory Commission.

24 Council Res (9 March 1925) (1925) 6 (4) *League of Nations Official Journal* 435-436 para 1432.

25 Rapport de la Commission de contrôle, ‘Appel adressé au Conseil de la Société des Nations par M. François Monod’ (2 juin 1925) C.303.1925.X, UNOG Library, LON Archives, League of Nations Secretariat, Internal Services and Personnel, Registry Files (1919-1927), R1470/30/44331/44331.

müteşekkil bir komiteye havale etmişti²⁶. Konseyin komitenin varacağı sonuçları vakaya ilişkin kendi kararımış gibi kabul edeceğini baştan beyan etmesi itibarıyla komite bir yargı mercii mâhiyetini hâizdi.

Komite verdiği mütalaada Genel Sekreter ile Monod arasındaki hukukî ilişkinin yalnızca “özel hukuk ilkeleri ve medenî kanunlar” bakımından incelenebilecek bir hizmet veya iş akdi olmayıp, bilhassa “kamu hukuku ilkeleri ve idârî kanunlar” bakımından değerlendirilmesi gereken kamusal bir istihdam ilişkisi olduğunu tespit etmiştir. Monod’unun sağlık durumunun kırılganlığının yanı sıra, gerekli zihinsel sükûnet ve işbirliği ruhundan yoksunluğu sebebiyle görevlerini tatminkâr sûrette ifa edemeyecek olmasından ötürü işten çıkarılmasının haklı olduğu sonucuna varmıştır. Komite bununla beraber kamu yararı gereklilikleri karşılanırken zarar gören özel menfaatlerin mâkul ölçüde dikkate alınması gerektiğini vurgulayarak, vakanın tüm koşulları ışığında Monod’ya işten çıkarılması sebebiyle yedi aylık maaşı değerinde bir tazminat ödenmesi yönünde görüş beyan etmiştir²⁷.

Lâkin komitenin vakayı inceleme sürecinde âdil yargılama ilkelerine hâlel getiren çeşitli sorunlar Milletler Cemiyeti bünyesinde istihdam ihtilâflarının halliyle görevli bir idârî yargı mercii kurulmasına dair tartışmaları canlandırmıştır²⁸.

Tesis. — Uluslararası Çalışma Bürosunun da müdâhil olduğu karmaşık bir hazırlık süreci sonunda Milletler Cemiyeti Asamblesi 26 Eylül 1927 tarihli kararıyla²⁹ Milletler Cemiyeti İdâre Mahkemesinin Statüsünü kabul etmiştir. Asamble bu kararıyla bazı memurlara işten çıkarma hâlinde Milletler Cemiyeti Konseyi ve Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kuruluna başvuru hakkını tanımış olan 17 Aralık 1920 tarihli kararını sarahaten ilga etmiştir. Akabinde Mahkeme 2 Şubat 1928 tarihinde Tüzüğünü benimsemiştir³⁰.

Teşkil. — Milletler Cemiyeti İdâre Mahkemesi her biri farklı milliyetlerden üç asil ve üç yedek hâkimden oluşmaktaydı. Tüm hâkimler Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından üç yıllık bir dönem için atanmaktaydı. Mahkeme en az biri asil olmak üzere üç hâkimle toplanabilmekteydi. Asil hâkimleri arasından başkan ve başkan yardımcısını seçmekteydi³¹. Mahkemenin kâtibi Milletler Cemiyeti Sekreterliği personeli mensupları arasından Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri tarafından,

26 Council Res (8 June 1925) (1925) 6 (7) League of Nations Official Journal 858 para 1496.

27 Conclusions du Collège prévu par la Résolution du Conseil du 8 juin 1925 au sujet d’une réclamation présentée par Monsieur MONOD (2 septembre 1925) C.475.1925.V, UNOG Library, LON Archives, League of Nations Secretariat, Internal Services and Personnel, Registry Files (1919-1927), R1470/30/46060/44331. Komitenin raporu Konsey tarafından 5 Eylül 1925 tarihinde kabul edilmiştir. Council Res (5 September 1925) (1925) 6 (10) League of Nations Official Journal 1338 para 1546.

28 Girod-Laine (n 10) paras 5-7.

29 Assemblée Rés (26 septembre 1927) ‘Institution d’un Tribunal administratif’ Société des Nations Journal Officiel Supplément spécial 54 (Actes de la huitième session ordinaire de l’Assemblée. Séances plénières. Compte rendu des débats) (1927) 201.

30 Asamblenin 26 Eylül 1927 tarihli kararı ile Mahkemenin Statüsü ve Tüzüğünün ilk hâlleri için bkz. Société des Nations, *Statut et Règlement du Tribunal administratif de la Société des Nations* (1928) 4-14, UNOG Library, LON Archives, League of Nations Secretariat, Internal Services and Personnel, Registry Files (1928-1932), R3417/18A/1096/659. Mahkemenin Statüsü ve Tüzüğünün tadil edilmiş metinlerinin 1938 yılı itibarıyla hâlleri için bkz. Société des Nations, *Statut et Règlement du Tribunal administratif de la Société des Nations* (1938) 5-14, UNOG Library, LON Archives, League of Nations Secretariat, Internal Services and Personnel, Registry Files (1932-1947), R5390/18A/11753/8153.

31 MCİM Statüsü, madde III. Mahkeme başkan ve başkan yardımcısını her yılın ilk toplantısında câri yıl için oy çokluğuyla seçmekteydi. MCİM Tüzüğü, madde 2.

kâtip yardımcısı ise Uluslararası Çalışma Bürosu personeli mensupları arasından Uluslararası Çalışma Bürosu Müdürü tarafından atanmaktaydı³².

İşleyiş. — Görev listesinde kayıtlı davaların bulunması ve başkanın kanaatine bu davaların birleşimi gerektirmesi şartıyla Mahkemenin olağan birleşimleri Tüzüğünde belirlenmiş tarihlerde gerçekleştirilmekteydi. Bununla beraber Milletler Cemiyeti Konseyi başkanının veya Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu başkanının talebiyle Mahkemenin olağanüstü birleşime davet edilmesi mümkündü³³. Mahkemenin işleyişi için gereken idârî düzenlemeler Mahkemeye istişâre hâlinde Milletler Cemiyeti Sekreterliği ve Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından gerçekleştirilecekti. Mahsus başvuruların incelenmesine bağlı masraflar hâriç olmak üzere Mahkemenin birleşimlerinin sebep olduğu masraflar yarı yarıya veya Asambelenin belirlediği oranda Milletler Cemiyeti Sekreterliği ve Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından karşılanacaktı. Mahsus bir başvurunun incelenmesinden kaynaklanan masraflar ise aleyhine başvuru idâreye ait olacaktı. Mahkemenin hükmettiği tazminatlar ilgili idârenin bütçesine tahmil edilecekti³⁴.

Yetki. — Mahkemenin yetki sahası yalnızca Milletler Cemiyeti Sekreterliği memurlarının değil, Uluslararası Çalışma Bürosu memurlarının da istihdam ihtilâflarını kapsamaktaydı. Mahkeme Milletler Cemiyeti Sekreterliği veya Uluslararası Çalışma Bürosu memurlarının istihdam akitlerinin³⁵ ve ilgili Personel Statüsünün³⁶ hükümlerine esas veya şekil bakımından riayet edilmediğini öne süren başvurulara rüyet etmeye yetkiliydi³⁷.

Mahkeme ayrıca Milletler Cemiyeti Sekreterliği Personel Statüsü ile Uluslararası Çalışma Bürosu Personel Statüsünün belirli hükümlerinde öngörülmüş tazminatlara ilişkin ihtilâfların halline yetkili kılınmıştı³⁸. Mahkeme daha sonra Milletler Cemiyeti Personel Emeklilik Tüzüğüne³⁹ riayet edilmediği

32 MCİM Tüzüğü, madde 4.

33 MCİM Statüsü, madde IV.

34 MCİM Statüsü, madde X.

35 Contrat d'engagement / terms of appointment.

36 Statut du personnel / Staff Regulations.

37 MCİM Statüsü, madde II (1).

38 MCİM Statüsü, madde II (2).

39 Staff Pensions Regulations / Règlement de la Caisse des pensions du personnel. Personel Emeklilik Tüzüğü Asambelenin 3 Ekim 1930 tarihli bir kararıyla kabul edilmiştir. Assembly Res (3 October 1930) 'Organisation of the Secretariat, of the International Labour Office and of the Registry of the Permanent Court of International Justice' League of Nations Official Journal Special Supplement 84 (Records of the Eleventh Ordinary Session of the Assembly. Plenary Meetings. Text of the Debates) (1930) 221. Personel Emeklilik Tüzüğü esas itibarıyla Milletler Cemiyeti Sekreterliğinin, Uluslararası Çalışma Bürosunun ve Uluslararası Daimî Adalet Divanı kâtipliğinin 1 Ocak 1931 tarihinden sonra süre sınırlaması olmaksızın veya en az yedi yıllık bir dönem için atanmış memurlarını kapsamaktaydı [madde 1 (1)]. Tüzükte öngörülen ödemelerin karşılanabilmesi için Emeklilik Sandığı tesis edilmişti. Emeklilik Sandığı Milletler Cemiyetinin mülkü olmakla beraber, Cemiyetin diğer varlıklarından ayrı yönetilmekteydi [madde 2 (1)]. Tüzüğün uygulanmasını ve Emeklilik Sandığının yönetimini sağlamak üzere bir Yönetim Kurulu teşkil edilmişti [madde 3]. Personel Emeklilik Tüzüğü'nün ilk hâli için bkz. 'Staff Pensions Regulations Submitted by the Fourth Committee to the Assembly for Adoption', Series of Publications: 1930.X.3, Official No A.25(1).1930.X, League of Nations Official Journal Special Supplement 84 (1930) 585-592. Personel Emeklilik Tüzüğü'nün ve Tüzüğün uygulanması için Personel Emeklilik Sandığı Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmiş İdârî Kuralların 1938 yılı itibarıyla yürürlükteki hâllerinin Fransızca ve İngilizce metinleri için bkz. Société des Nations, *Règlement de la Caisse des pensions du personnel et Règles administratives adoptées par le Conseil d'administration* (1938) 5-47; League of Nations, *Staff Pensions Regulations and Administrative Rules made by the*

iddiasına dayalı başvuruları karara bağlamaya yetkilendirilmiştir⁴⁰.

Nihayet 1931 yılında Fikrî İşbirliği Uluslararası Enstitüsü⁴¹, Eğitim Sineması Uluslararası Enstitüsü⁴², Özel Hukukun Birleştirilmesi Uluslararası Enstitüsü⁴³ ve Mülteciler Nansen Uluslararası Ofisi⁴⁴ personel tüzüklerine memurlarıyla olan ihtilâflarının Milletler Cemiyeti İdâre Mahkemesi hâkimlerinin hakemliğine sunulmasına imkân veren düzenlemeler dercetmişlerdir⁴⁵.

Başvuru Hakkı. — Mahkemeye başvuru hakkı tanınmış kişiler Statüde müteakip sûrette belirlenmişti: a) istihdamı sona ermiş olsa dahi, memur ve vefatı sebebiyle memurun haklarına halef olan kişi; b) müteveffa memurun istihdam akdinden veya müteveffa memurun istinat edebileceği Personel Statüsü hükümlerinden kaynaklanan bir hakkın sahibi olduğunu kanıtlayan kişi⁴⁶.

Mahkemeye yapılan başvurunun kabul edilebilir olması için münazaalı kararın katî olması ve başvuru Personel Statüsünde öngörülmüş tüm başvuru vâsıtalarını tüketmiş bulunması gerekiyordu. Başvurunun ayrıca münazaalı kararın başvurucuya tebliğinden veya bir memur kategorisini etkileyen bir karar söz konusu olduğu takdirde kararın yayınlanmasından itibaren doksan gün içinde ikame edilmesi şarttı. Öte yandan idâre kendisine sunulan bir talep hakkında altmış gün içinde bir karar almadığı takdirde ilgili kişinin Mahkemeye başvurma hakkı bulunmaktaydı; bu bağlamda başvuru katî bir karara karşı yapılmış bir başvuru gibi kabul edilebilir olacaktı. Bu durumda doksan günlük dava açma süresi idârenin karar alması için tanınmış altmış günlük sürenin bitiminden itibaren işleyecekti⁴⁷. Mahkemenin başvuruya ilişkin işlem yapabilmesi için başvuruçunun yıllık net maaşının ellide birine eşit bir meblağı doksan günlük dava açma süresi içinde ilgili idâreye tevdi etmesi şarttı⁴⁸. Başvurular matbu bir form kullanılarak Fransızca veya İngilizce düzenlenmeliydi⁴⁹.

Usûl. — Mahkeme her bir vakada sözlü yargılamanın tamamen veya kısmen alenî veya gizli olacağına karar vermeliydi⁵⁰. Tarafların bizzat hâzır bulunmaları, yeminli tanıkların dinlenilmesi, bilirkişi incelemesi ve taraflarca yemin edası dâhil olmak üzere faydalı gördüğü tüm soruşturma tedbirlerini

Administrative Board (1938) 5-47, UNOG Library, LON Archives, League of Nations Secretariat, Internal Services and Personnel, Registry Files (1932-1947), R5364/18A/6058/1071.

40 Personel Emeklilik Tüzüğü, madde 26.

41 Institut international de coopération intellectuelle (IICI) / International Institute of Intellectual Cooperation (IIC).

42 Institut international du cinématographe éducatif (IICE) / International Educational Cinematographic Institute (IECI).

43 Institut international pour l'unification du droit privé (UNIDROIT) / International Institute for the Unification of Private Law.

44 Office international Nansen pour les réfugiés / Nansen International Office for Refugees.

45 Mohammed Bedjaoui, *Fonction publique internationale et influences nationales* (Stevens & Sons 1958) 448-449; Suzanne Bastid, 'Les tribunaux administratifs internationaux et leur jurisprudence' (1957) 92 (II) *Recueil des cours* 372; Michael Barton Akehurst, *The Law Governing Employment in International Organizations* (Cambridge University Press 1967) 13-14; Girod-Laine (n 10) para 22.

46 MCİM Statüsü, madde II (3) (a) ve (b).

47 MCİM Statüsü, madde VII (1)-(3).

48 MCİM Statüsü, madde VIII (1).

49 MCİM Tüzüğü, madde 11 (1).

50 MCİM Statüsü, madde V. Duruşmalar Mahkeme başkanı tarafından yönetilmektedir. MCİM Tüzüğü, madde 3.

emredebilirdi⁵¹. Mahkeme kararlarını oy çokluğuyla almaktaydı. Mahkemenin hükümleri nihaî ve temyiz edilemez mâhiyetteydi⁵². Hükümlerin gerekçeli olması zorunluydu⁵³.

Faaliyet. — Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesi faaliyet gösterdiği 1928 ilâ 1946 yılları arasında otuz yedi hüküm vermiştir. Bunlardan ilki Uluslararası Çalışma Bürosunda çalışan bir daimî memurun 1 Ocak 1923 tarihinde yürürlüğe girmiş Personel Statüsünün⁵⁴ tazminat rejimine dair 54-61. maddelerinin değiştirilmeden evvelki hükümlerinden yararlanma hakkını muhafaza edip etmediğine ilişkin *di Palma Castiglione* vakasındaydı⁵⁵. Sonucusu ise Milletler Cemiyeti Sekreterliğinde çalışan bir memurun, akdinin feshi sebebiyle hak kazandığı tazminat ve emeklilik maaşının tespitine ilişkin *Karakacheff* vakasındaydı⁵⁶.

İnfisah. — Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesi Asamblesinin Milletler Cemiyetinin infisahına⁵⁷ ilişkin 18 Nisan 1946 tarihli kararı⁵⁸ doğrultusunda Uluslararası Çalışma Örgütüne devredilerek Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesine⁵⁹ dönüştürülmüştür⁶⁰. Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesi nezdinde derdest kalmış sekiz dava Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi tarafından karara bağlanmıştır. Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesinin Statüsü başta Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi⁶¹ olmak üzere diğer uluslararası idârî yargı mercileri için bir model teşkil etmiştir⁶².

B. ULUSLARARASI TARIM ENSTİTÜSÜ İDÂRE MAHKEMESİ

Arka plan. — Uluslararası Tarım Enstitüsü⁶³ ile memurları arasındaki ihtilâfların halliyle görevli bir yargı

51 MCİM Tüzüğü, madde 11 (1).

52 MCİM Statüsü, madde VI (1).

53 MCİM Statüsü, madde VI (2).

54 Bureau international du Travail / International Labour Office, *Statut du personnel / Staff Regulations* (Imprimerie Alb. Renaud 1923).

55 *Di Palma Castiglione c. Bureau international du Travail*, Jugement No 1, 15 janvier 1929.

56 *Karakacheff c. Secrétariat de la Société des Nations*, Jugement No 37, 26 février 1946.

57 Bknz. Hugh McKinnon Wood, 'The Dissolution of the League of Nations' (1946) 23 *British Yearbook of International Law* 317-323.

58 Assembly Res (18 April 1946) 'Resolution for the Dissolution of the League of Nations' *League of Nations Official Journal Special Supplement 194 (Records of the Twentieth (Conclusion) and Twenty-First Ordinary Sessions of the Assembly. Text of the Debates at the Plenary Meetings and Minutes of the First and Second Committees)* (1946) 281-284.

59 International Labour Organisation Administrative Tribunal (ILOAT) / Tribunal administratif de l'Organisation internationale du travail (TAOIT). "UÇÖİM" şeklinde anılacaktır.

60 Bu bakımdan Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesinin Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesinin halefi olduğu söylenebilir. Uluslararası örgütler bağlamında halefiyet hakkında bknz. Anıl Çamyamaç, 'Bir Uluslararası Hukuk Müessesesi Olarak Uluslararası Örgütler Arasında Ardılık' (2022) 24 (1) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3-29.

61 United Nations Administrative Tribunal (UNAdT) / Tribunal administratif des Nations Unies (TANU). "BMİdM" şeklinde anılacaktır.

62 Girod-Laine (n 10) para 3.

63 Institut international d'agriculture / International Institute of Agriculture. Uluslararası Tarım Enstitüsü 29 Mayıs – 6 Haziran 1905 tarihleri arasında Roma'da gerçekleşen Bir Uluslararası Tarım Enstitüsünün Yaratılması İçin Konferans neticesinde 7 Haziran 1905 tarihinde akdedilen bir sözleşmeyle kurulmuştur. Sözleşmenin aslı imzacıları olan kırk devlet arasında bulunan Osmanlı İmparatorluğu onaylama belgesini 17 Ocak 1910 tarihinde tevdi etmiştir. Sözleşmenin özgün Fransızca metni ve İngilizce tercümesi için bknz. *International Convention for the Creation of an International Agricultural Institute (signed 7 June 1905)* (1910) 17 (Cd. 5124) *British Treaty Series* 295-310. Bağımsız devletlerin yanı sıra müstemlekelerin de üye olabildiği Enstitünün üye sayısı 1934 yılında yetmiş dörde ulaşmıştır. Enstitü 30 Mart

mercii kurulmasına yönelik çalışmalar Daimî Komite⁶⁴ başkanı Giuseppe De Michelis'in 29 Ekim 1929 tarihinde bu organa Enstitü bünyesinde bir idâre mahkemesinin tesisine dair bir öneri sunmasıyla başlamıştır. Öneriyi incelemek üzere Daimî Komite başkan yardımcısı Louis Dop'un başkanlık ettiği bir özel komisyon oluşturulmuştur. Komisyonun hazırladığı raporun Genel Kurul⁶⁵ tarafından 17 Ekim 1932 tarihinde kabul edilmesiyle Uluslararası Tarım Enstitüsü İdâre Mahkemesi kurulmuştur⁶⁶.

İdâre Mahkemesinin kurulmasından evvel Uluslararası Tarım Enstitüsü memurlarının yalnızca bir idârî başvuru yolu olarak Daimî Komiteye başvurma imkânı bulunmaktaydı⁶⁷. Enstitünün, işten çıkardığı baş haznedarı tarafından tazminat talebiyle İtalyan mahkemelerinde dava edilmesiyle gelişen *Profili* vakası İdâre Mahkemesinin kuruluşunda etkili olmuştur. İtalya Temyiz Mahkemesi, kendi örgütlenmesine bağlı istihdam ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik faaliyetler yürüten bir uluslararası kuruluş olması itibarıyla Enstitü bakımından İtalyan devletinin egemenliğinin ifade bulamayacağı kanaatine varmıştır. Temyiz Mahkemesi kökenini ortak iktisadî menfaat ve ihtiyaçların korunması ve karşılanması için çok sayıda devletin toplu iradesinde bulan Enstitünün, üye devletlerin müdahalesine kapalı özerk bir uluslararası idârî birlik mâhiyetini hâiz bulunduğuna dikkat çekerek, bir uluslararası tüzel kişi olduğunu tespit etmiştir. Bu itibarla Enstitünün örgütsel ilişkileri düzenleme yetkisini de içeren “öz tayin yetkisinin” (*potere di autodeterminazione*) herhangi bir devlet müdahalesini, bir devletin hukuk sisteminin maddî veya usûlî kurallarının nüfuzunu dışladığını vurgulamıştır. Temyiz Mahkemesi ayrıca İtalyan devletinin 20 Haziran 1930 tarihli ve 1075 sayılı kanunla görevleri gereğince gerçekleştirdikleri işlemler yönünden Enstitünün üst düzey memurlarına diplomatik bağışıklıklar tanınması karşısında Enstitünün istihdam ihtilâfları bakımından İtalyan mahkemelerinin yetkisizliği hususunda şüphe kalmadığını talî sûrette belirtmiştir⁶⁸.

1946 tarihinde akdedilen ve 28 Ocak 1948 tarihinde yürürlüğe giren bir Protokol uyarınca Daimî Komitenin 27 Şubat 1948 tarihli bir tebligatıyla infisah etmiştir. Bu çerçevede Enstitünün görevleri ve varlıkları Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütüne devredilmiştir. Protokolün Fransızca ve İngilizce resmî metinleri için bkz. Protocol for the Dissolution of the International Institute of Agriculture and the Transfer of its Functions and Assets to the Food and Agriculture Organisation of the United Nations (signed 30 March 1946, entered into force 28 January 1948) (1948) 29 (Cmd. 7413) British Treaty Series 1-8. Enstitüye dair genel bilgi için bkz. FAO, *FAO: Challenges and Opportunities in a Global World* (FAO 2019) 232; Anıl Çamyamaç, ‘Gıda Alanında Roma’da Konulanan Uluslararası Temel Örgütlenmelere İlişkin Kısa Bir Değerlendirme’ (2022) 3 (6) İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 269, 274-277.

64 Comité permanent / Permanent Committee.

65 Assemblée générale / General Assembly.

66 Bastid (n 45) 376-377; Bedjaoui (n 45) 428.

67 Bedjaoui (n 45) 427.

68 Corte di Cassazione del Regno, *Istituto Internazionale di Agricoltura c. Profili*, 26 febbraio 1931, (1931) 56 (Parte Prima: Giurisprudenza Civile e Commerciale) Il Foro Italiano 1424-1432. Ayrıca bkz. *International Institute of Agriculture v. Profili*, Court of Appeal of Rome, 1 February 1930; Court of Cassation, 26 February 1931 (1929-1930) 5 Annual Digest of Public International Law Cases 413-415. Bkz. Charles Henry Alexandrowicz, *World Economic Agencies: Law and Practice* (Stevens & Sons Limited 1962) 113 fn 2; Daniel Patrick O’Connell, *International Law*, vol I (2nd edn, Stevens & Sons 1970) 94-95; Andrew N Vorkink and Maria Luisa C Hakuta, *Lawsuits Against International Organizations: Cases in National Courts Involving Staff and Employment* (World Bank Legal Department, International Bank for Reconstruction and Development 1985) 9; Niels M Blokker, ‘International Organizations: the Untouchables?’ (2013) 10 (2) *International Organizations Law Review* 259, 263-264; Jerzy Menkes and Anna Kociolek-Peksa, ‘Immunity of International Organisations against State Immunity: Selected Legal Problems’ (2017) 58 (2) *Hungarian Journal of Legal Studies* 194, 197.

İstihdam ihtilâflarının halli için Uluslararası Tarım Enstitüsünün oluşturduğu mekanizma Milletler Cemiyetinin idârî yargı sistemine nazaran önemli farklılıklar arz etmekteydi. Uluslararası Tarım Enstitüsü İdare Mahkemesi nezdinde dava açabilmek için öncelikle bir Uzlaşma Komisyonuna başvurmuş olmak şarttı. Uzlaşma usûlünün kullanılması neticesinde tarafların anlaşması sûretiyle ihtilâfın halli sağlanmadığı takdirde yargısal usûlü işletmek mümkündü. Daimî bir yargı mercii mâhiyetindeki Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesinden farklı olarak Uluslararası Tarım Enstitüsü bünyesindeki Uzlaşma Komisyonu ve İdare Mahkemesi her bir vaka için teşkil edilen *ad hoc* organlar mâhiyetindeydiler.

Teşkil. — Uzlaşma Komisyonu her biri farklı milliyetlerden üç üyeden oluşmaktaydı. Bunlar ayrıca başvurucuyla aynı milliyetten olmamalıydılar. Üyelerden biri Daimî Komite, bir diğeri personel mensupları arasından başvurucu tarafından atanmaktaydı. Üçüncü üye ise tarafların mutabakatıyla atanmaktaydı. Tarafların bu hususta anlaşma sağlayamamaları hâlinde üçüncü üye Daimî Komitenin talebi üzerine İtalya Devlet Şûrâsı başkanı tarafından atanmaktaydı. Başvurucu İtalyan tebaasından olduğu takdirde üçüncü üye İtalya Kralı nezdinde akredite edilmiş kordiplomatığın duayeni veya Uluslararası Daimî Adalet Divanı başkanı tarafından atanmaktaydı. Bu üye Komisyona başkanlık etmekteydi⁶⁹.

İdare Mahkemesi başvurucunun milliyeti dışındaki farklı milliyetlerden üç üyeden oluşmaktaydı. Üyeler Daimî Komite başkanı, Özel Hukukun Birleştirilmesi Uluslararası Enstitüsü başkanı ve Uluslararası Daimî Adalet Divanı başkanının önerisi üzerine atanmaktaydı. Mahkeme başkanı üyeler tarafından seçilmekteydi.⁷⁰

Yetki. — Komisyon ve Mahkeme istihdam akitlerinin ve Personel Statüsünün hükümlerinin ihlâline ve personel tazminatlarına ilişkin ihtilâflar bakımından yetkiliydiler. Lâkin disiplin meseleleri ve tümüyle manevî zarara ilişkin iddialar bu organların yetki sahası dışında bırakılmıştı⁷¹.

Başvuru Hakkı. — Komisyon ve Mahkemeye istihdamı sona ermiş olsa dahi memurlar ve her kategoriden çalışanlar ile bunların mirasçıları başvurabilmekteydi. Komisyona yapılan başvurunun kabul edilebilirliği münazaalı kararın katî olmasına bağlıydı. Başvuru münazaalı kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde yapılmalıydı. Mahkemeye yapılan başvurunun işleme alınması için başvurucunun yıllık maaşının ellide birine eşit bir meblağın tevdiî gerekmektedir. Mahkeme hükmünü verdiğinde bu meblağın iadesini emredebilirdi⁷².

Usûl. — Komisyon başvurucuyu ve Daimî Komite başkanını veya vekilini davet ederek tarafları uzlaştırmaya çalışmaktaydı. Süreç sonunda düzenlediği tutanakta, taraflar uzlaştığı takdirde varılan anlaşmanın bir özetine, aksi takdirde ihtilâfın çözülememesinin sebeplerine yer verilmekteydi. Mahkemeye yapılacak başvuru Komisyonun tutanağını düzenlemesini takip eden on beş gün

69 Fernando Chiesa, 'Les juridictions administratives internationales' (1954) 20 (1) Revue internationale des sciences administratives 67, 78-79.

70 ibid 79.

71 ibid 77-78.

72 ibid 78-80.

içinde Daimî Komite başkanına sunulmalıydı. Mahkemenin hükümleri nihaî ve temyiz edilemezdi. Kararların gerekçeli olması zorunluymdu⁷³.

Enstitü bünyesinde ortaya çıkan istihdam ihtilâflarının Uzlaşma Komisyonu tarafından hallinin sağlanmış olmasından ötürü İdare Mahkemesini teşkil etme gereği doğmamıştır⁷⁴.

II. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI

A. ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ İDÂRE MAHKEMESİ

Tesis. — Milletler Cemiyeti Asamblesi Milletler Cemiyetinin infisahına ilişkin 18 Nisan 1946 tarihli kararıyla⁷⁵ Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesinin Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesine dönüştürülmesine yönelik düzenlemeler kabul etmiştir. Bu çerçevede bir yandan Mahkemenin Statüsünde Mahkemenin adı, hâkimlerin atanması, mevcut hâkimlerin görev sürelerinin uzatılması ve Statüyü tadil yetkisiyle ilgili değişiklikler gerçekleştirilmiş, diğer yandan Milletler Cemiyeti Sekreterliği memurları bakımından Mahkemenin yetkisinin kaldırılması ve derdest davaların tamamlanmasıyla ilgili geçiş düzenlemeleri kabul edilmiştir. Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu 27 Mayıs 1946 tarihinde, bilâhare gerekebilecek değişiklikleri yapma imkânını mahfuz tutarak, Mahkemeyi tadil edilmiş Statü temelinde idame etmeye karar vermiştir⁷⁶. Uluslararası Çalışma Konferansı⁷⁷ Mahkemenin Statüsünü 9 Ekim 1946 tarihinde geçici sûrette kabul etmiş⁷⁸, ardından müteakip birleşiminde 10 Temmuz 1947 tarihinde teyit etmiştir⁷⁹.

Teşkil. — Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesi her biri farklı milliyetlerden yedi hâkimden müteşekkildir⁸⁰. Hâkimler Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından, bir defa yenilenebilecek sûrette, beş yıllık bir dönem için atanmaktadırlar⁸¹. Görevlerini talimat almaksızın ve ikraha tâbi kılınmaksızın tam bir bağımsızlık içinde ifa etmektedirler. Hâkimler Uzmanlık Kurumlarının İmtiyaz ve Bağımsızlıklarına Dair Sözleşme⁸² anlamında Uluslararası Çalışma Bürosu memurları

73 ibid 79.

74 Georges Langrod, 'Le Tribunal administratif des Nations Unies' (1951) 67 (1) Revue du droit public et de la science politique 71, 82.

75 Bknz. (n 58).

76 İlhan Akın, 'Milletlerarası İş Teşkilâtı İdare Mahkemesi' iç Mahmut R Belik (ed), *Milletlerarası Mahkemeler* (Fakülteler Matbaası İstanbul 1956) 154; Bastid (n 45) 378.

77 International Labour Conference (ILC) / Conférence internationale du Travail (CIT).

78 ILC, *Record of Proceedings. Twenty-ninth Session. Montréal, 1946* (International Labour Office 1948) 519-520.

79 ILC, *Record of Proceedings. Thirtieth Session. Geneva, 1947* (International Labour Office 1948) 430. Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesinin Statüsü Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından müteaddit defalar tadil edilmiştir. Mahkemenin Statüsü ve Tüzüğü'nün İngilizce ve Fransızca güncel metinleri için bkz. ILO, 'Statute and Rules of the Administrative Tribunal (consolidated version) / Statut et Règlement du Tribunal administratif (version consolidée)' (24 May 2023) <www.ilo.org/resource/statute-and-rules-administrative-tribunal-consolidated-version-statut-et-2> accessed 30 September 2023.

80 UÇÖİM Statüsü, madde III (1).

81 UÇÖİM Statüsü, madde III (2).

82 Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (approved 21 November 1947, came into force

dışındaki Uluslararası Çalışma Örgütü hizmetindeki memurlar statüsünü hâizdirler⁸³. Mahkeme, üyelerinin oy çokluğuyla, bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçmektedir. Başkan Mahkemenin çalışmalarını yönetmekte ve tüm idârî meselelerde Mahkemeyi temsil etmektedir⁸⁴. Mahkeme bir kâtip tarafından yönetilen bir kâtipliğe sahiptir. Kâtip ve kâtiplik personeli Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü⁸⁵ tarafından atanmaktadır⁸⁶. Mahkeme başkan tarafından tayin edilen üç hâkim veya istisnâî hallerde beş hâkim yahut yedi hâkimin tümüyle toplanmaktadır⁸⁷.

İşleyiş. — Görev listesinde kayıtlı davaların bulunması ve başkanın kanaatince bu davaların birleşimi gerektirmesi şartıyla Mahkemenin olağan birleşimleri Tüzüğünde belirlenmiş tarihlerde gerçekleştirilmektedir. Bununla beraber Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu Başkanının talebiyle Mahkemenin olağanüstü birleşime davet edilmesi mümkündür⁸⁸. Mahkemenin işleyişi için gereken idârî düzenlemeler Mahkemeye istişâre hâlinde Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından gerçekleştirilmektedir. Mahkemenin birleşimlerinin sebep olduğu masraflar Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından karşılanmaktadır. Mahkemenin hükmettiği tazminatlar Uluslararası Çalışma Örgütünün bütçesine tahmil edilmektedir⁸⁹.

Yetki. — Mahkeme Uluslararası Çalışma Bürosu memurlarının istihdam aktilerinin ve Personel Statüsünün hükümlerine esas veya şekil bakımından riayet edilmediğini öne süren başvurulara rüyet etmeye yetkilidir⁹⁰. Mahkeme bir memurun görevlerini ifa ederken dâhar olduğu maluliyet, kaza veya hastalık halleri için öngörülmüş tazminatlara ilişkin ihtilâfları halletmeye ve tazminatın miktarını belirlemeye yetkili kılınmıştır⁹¹. Mahkeme ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütünün taraf olduğu ve ifa edilmeleriyle ilgili ihtilâflar bakımından kendisini yetkilendirmiş aktilerden kaynaklanan ihtilâfları görmeye yetkilidir⁹². Mahkeme nihayet Statüsünün Ekinde belirlenmiş kıstasları sağlayan ve yetkisini tanımış olan uluslararası örgütlerin⁹³ memurlarının istihdam aktilerinin ve personel

2 December 1948) / Convention sur les privilèges et immunités des institutions spécialisées (approuvée 21 novembre 1947, entrée en vigueur 2 décembre 1948) 33 United Nations Treaty Series (UNTS) 262-303.

83 UÇÖİM Statüsü, madde III (4).

84 UÇÖİM Tüzüğü, madde 1 (1)-(3).

85 Director-General / Directeur général.

86 UÇÖİM Tüzüğü, madde 2.

87 UÇÖİM Statüsü, madde III (5).

88 UÇÖİM Statüsü, madde IV.

89 UÇÖİM Statüsü, madde IX.

90 UÇÖİM Statüsü, madde II (1).

91 UÇÖİM Statüsü, madde II (2).

92 UÇÖİM Statüsü, madde II (4).

93 Statünün Eki uyarınca bir uluslararası örgütün Mahkemenin yetkisini tanıyabilmesi için devletlerarası mâhiyette (*caractère interétatique*) olması veya müteakip koşulları sağlaması gerekmektedir: a) terkihi, yapısı ve faaliyet sahası bakımından açıkça uluslararası mâhiyette olması; b) memurlarıyla ilişkilerinde herhangi bir ulusal mevzuatı uygulamak zorunda olmaması ve ev sahibi ülkeyle akdedilmiş bir karargâh anlaşmasına istinaden yargı bağımsızlığından yararlanması; c) uluslararası düzlemde daimî mâhiyette görevler üstlenmiş olması ve Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulunun kanaatince bu görevleri ifa etme hususunda kurumsal kapasitesine ilişkin yeterli teminatlar ile Mahkemenin hükümlerinin icrasına ilişkin teminatlar sunması [UÇÖİM Statüsünün Eki, § 1]. Mahkemenin yetkisini ilgili uluslararası örgütün anayasasına veya iç idârî kurallarına uygun sûrette tanıyan bir beyanın Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne iletilmesi ve örgütün niteliklerinin Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulunca uygun bulunması gerekmektedir [UÇÖİM Statüsü, madde II (5)]. Statünün Eki Mahkemenin yetkisini tanımış örgütleri

statülerinin hükümlerine esas veya şekil bakımından riayet edilmediğini öne süren başvurulara rüyet etmeye yetkilidir⁹⁴.

Başvuru Hakkı. — Mahkemeye başvuru hakkı tanınmış kişiler Statüde MCİM Statüsüyle aynı sürette belirlenmiştir: a) istihdamı sona ermiş olsa dahi, memur ve vefatı sebebiyle memurun haklarına halef olan kişi; b) müteveffa memurun istihdam akdinden veya müteveffa memurun istinat edebileceği Personel Statüsü hükümlerinden kaynaklanan bir hakkın sahibi olduğunu kanıtlayan kişi⁹⁵. Mahkemeye yapılacak başvuruların kabul edilebilirlik şartları MCİM Statüsünde bu hususta öngörülmüş olanlarla esas itibarıyla aynıdır. MCİM'den farklı olarak Mahkemenin başvuruya ilişkin işlem yapabilmesi için başvurucunun yıllık net maaşının ellide birine eşit bir meblağı ilgili idâreye tevdi etmesi şartı bulunmamaktadır. Başvurular matbu bir form kullanılarak Fransızca veya İngilizce düzenlenmelidir⁹⁶. Başvurunun yapılması münazaalı kararın icrâsının askıya alınmasını sonuçlamamaktadır⁹⁷.

Usûl. — Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine dâhil olmak üzere, sözlü yargılama yapıp yapılmayacağına karar verebilir. Ayrıca her bir vakada sözlü yargılamanın tamamen veya kısmen alenî veya gizli olacağına karar verir⁹⁸. Başkan, re'sen veya taraflardan birinin talebi üzerine, belge ibrazı, tarafların bizzat hâzır bulunmaları, tanık veya bilirkişi dinlenmesi, herhangi bir yetkin uluslararası mercie danışılması, bilirkişi incelemesi ve bir *amicus curiae* muhtırası tevdi dâhil olmak üzere faydalı gördüğü tüm soruşturma tedbirlerini emredebilir⁹⁹.

Hükümler. — Mahkeme kararlarını oy çokluğuyla almaktadır¹⁰⁰. Başvurunun isabetli olduğu sonucuna vardığı takdirde münazaalı kararın iptalini veya istinat edilen yükümlülüğün ifasını

ilgilendiren davalar için Statünün bazı hükümlerini uyarlayan düzenlemeler getirmektedir [UÇÖİM Statüsünün Eki, § 2]. Uluslararası örgütlerin memurlarıyla olan ihtilâflarının Mahkemeye sunulmasına imkân veren bu düzenlemenin kökeni Dünya Sağlık Örgütünün Mahkemenin yetkisini kabul etme isteğini Uluslararası Çalışma Örgütüne bildirmesine dayanmaktadır. Akabinde devletlerarası mâhiyetteki örgütlerin Mahkemenin yetkisini tanınmasına dayanak sağlamak üzere 1949 yılında Statüye madde II (5) hükmü derç edilmiş ve Ek ilave edilmiştir. Bastid (n 45) 381-382. Bu hüküm ve Ek tam anlamıyla devletlerarası mâhiyette olmamakla beraber belirli kıstaslar nazarında uluslararası mâhiyet arz eden örgütlerin Mahkemenin hizmetinden yararlanabilmeleri için 1998 yılında tadil edilmiştir. Dražen Petrović, 'Longest-Existing International Administrative Tribunal: History, Main Characteristics and Current Challenges' in Dražen Petrović (ed), *Une contribution de 90 ans du Tribunal administratif de l'Organisation internationale du Travail à la création d'un droit de la fonction publique internationale / 90 Years of Contribution of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization to the Creation of International Civil Service Law* (ILO Administrative Tribunal 2017) 25-26. Günümüzde bu temelde elli sekiz uluslararası örgüt Mahkemenin yetkisini tanımaktadır. Bu örgütlerin listesi için bkz. ILO, 'Organizations recognizing the jurisdiction' <www.ilo.org/tribunal/membership/lang-en/index.htm> accessed 6 September 2024.

94 UÇÖİM Statüsü, madde II (5).

95 UÇÖİM Statüsü, madde II (6).

96 UÇÖİM Tüzüğü, madde 6 (1) (a).

97 UÇÖİM Statüsü, madde VII (4).

98 UÇÖİM Statüsü, madde V.

99 UÇÖİM Tüzüğü, madde 11.

100 UÇÖİM Statüsü, madde VI (1).

emretmektedir. Ancak iptal veya ifa mümkün veya yerinde değilse Mahkeme başvuruçunun mârüz kaldığı zarar için bir tazminata hükmetmektedir¹⁰¹. Hükümlerin gerekçeli olması zorunludur¹⁰².

Mahkemenin hükümleri nihaî ve temyiz edilemezdir¹⁰³. Uluslararası Çalışma Konferansı 9 Ekim 1946 tarihinde Statüye Mahkemenin hükümlerinin geçerliliği hakkında Uluslararası Adalet Divanından istişârî mütâlaa talep edilmesine imkân veren bir düzenleme derç etmişti. Buna göre Statünün XII. maddesi uyarınca Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu Mahkemenin yetkili olduğu yönündeki bir kararına itiraz ettiği veya Mahkemenin bir kararının usulde esaslı bir hata sebebiyle müfsit bulunduğunu telakki ettiği takdirde kararın geçerliliği meselesini Divana sunabilmekteydi. Divanın bu bağlamda verdiği mütâlaa bağlayıcıydı¹⁰⁴. Uluslararası örgütlerin istihdam ihtilâfları bakımından Mahkemenin yetkisini tanımasına dayanak sağlamak üzere Statüde 1949 yılında yapılan değişiklikler kapsamında ilgili örgütlerin icrâ kurullarına da Divandan bu amaçla istişârî mütâlaa talep etme imkânı verilmişti¹⁰⁵. Divan bu temelde iki defa mütâlaa vermiştir¹⁰⁶. Lâkin Divandan mütâlaa talep edilmesine imkân veren Statünün XII. maddesi ve Ekindeki ilgili düzenleme 2016 yılında ilga edilmiştir. Mamafih buna koşut olarak Statünün VI. maddesinde yapılan bir değişiklikle Mahkemenin bir hükmün yorumu, icrası veya yeniden incelenmesine yönelik başvuruları inceleyebileceği öngörülmüştür¹⁰⁷.

B. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ADALET İDÂRE SİSTEMİ

Birleşmiş Milletlerin idârî yargı sisteminin evrimini tarihsel perspektiften iki bölümde incelemekte yarar vardır. Zira 1950 yılında oluşturulan Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesine¹⁰⁸ dayalı sistem 2009 yılında kökten sûrette yeniden yapılandırılmıştır. Yeni sistem uluslararası idârî yargının gelişimi bakımından önemli yenilikler getirmektedir. Bu bağlamda öncelikle sâbık Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi kısaca tanıtıldıktan sonra güncel iç adalet sistemi ele alınacaktır.

101 UÇÖİM Statüsü, madde VIII.

102 UÇÖİM Statüsü, madde VI (2).

103 UÇÖİM Statüsü, madde VI (1).

104 Bastid (n 45) 381; Bedjaoui (n 45) 364.

105 Bedjaoui (n 45) 364 fn 49; Francis Wolf, 'Le Tribunal administratif de l'Organisation internationale du Travail (Origine et Évolution)' (1969) 22 *Études et documents du Conseil d'État* 64.

106 Santiago Villalpando, 'International Administrative Tribunals' in Jacob Katz Cogan, Ian Hurd and Ian Johnstone (eds), *The Oxford Handbook of International Organizations* (Oxford University Press 2016) 1091; Serkan Çınarlı ve Anıl Çamyamaç, 'Mukayeseli Hukuk ve Uluslararası Hukuk Perspektifinden İdarî Yargıda Sürelerin Kısaltılması Açısından Kanun Yollarında (Temyiz-İstinaf) Filtreleme ve Bazı Modeller' (2023) 31 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 759, 775.

107 UÇÖİM Statüsü, madde VI (1). Bknz. ILO, 'Amendments to the Statute of ILO Administrative Tribunal Adopted' (14 June 2016) <www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/organigramme/jur/legal-instruments/WCMS_498369/lang-en/index.htm> accessed 23 September 2024.

108 Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi hakkında bknz. Süha Alper Kuran, 'Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi' iç Mahmut R Belik (ed), *Milletlerarası Mahkemeler* (Fakülteler Matbaası 1956) 117-148; Koh (n 8) 50-123; Suzanne Bastid, 'United Nations Administrative Tribunal', *Encyclopedia of Public International Law* (2000) vol IV, 1043-1049.

1. Eski İdâre Mahkemesi

Tesis. — Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 24 Kasım 1949 tarihli ve 351 (IV)A sayılı kararıyla¹⁰⁹ kabul edilen Birleşmiş Milletler İdâre Mahkemesi Statüsü¹¹⁰ 1 Ocak 1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Mahkeme 7 Haziran 1950 tarihinde Tüzüğünü kabul etmiştir¹¹¹. Mahkeme 31 Aralık 2009 tarihine kadar varlığını sürdürmüştür. Birleşmiş Milletler İdâre Mahkemesi işleyiş, usul ve yetki bakımından Uluslararası Çalışma Örgütü İdâre Mahkemesiyle önemli benzerlikler göstermektedir.

Teşkil. — Farklı milliyetlerden yedi üyeden oluşan Mahkeme herhangi bir vaka için üç üyeyle toplanmaktaydı¹¹². Üyeler Genel Kurul tarafından, bir seferliğine tekrar atanabilecek sütte, dört yıllığına atanmaktaydılar¹¹³. Mahkeme, üyeleri arasından başkanını ve iki başkan yardımcısını seçmekteydi¹¹⁴. Mahkeme Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından hizmetine sunulan bir icrâi sekreter¹¹⁵ ve gerekli görülen her türlü personele sahipti¹¹⁶.

Yetki. — Mahkeme Birleşmiş Milletler Sekreterliği personelinin istihdam akitlerine¹¹⁷ ve atanma şartlarına¹¹⁸ riayet edilmediğini öne süren başvurular hakkında hüküm vermeye yetkiliydi. Bu çerçevede “akitler” ve “atanma şartları” terimleri, personel emeklilik tüzüğü dâhil olmak üzere, öne sürülen riayetsizlik anında yürürlükte bulunan statü ve tüzüğü kapsamaktaydı¹¹⁹. Mahkemenin yetkisi Genel Sekreterin ilgili uzmanlık kurumuyla akdedeceği özel bir anlaşmaya istinaden Birleşmiş Milletlere bağlı uzmanlık kurumlarına teşmil edilebilmekteydi¹²⁰. Bu temelde Hükümetlerarası Denizcilik Danışma Örgütü¹²¹ ve Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü¹²² Mahkemenin yetkisini

109 UNGA Res 351 (IV)A (24 November 1949) ‘Establishment of a United Nations Administrative Tribunal’ United Nations, *Official Records of the Fourth Session of the General Assembly, Resolutions, 20 September – 10 December 1949, A/1251 & Corrs. 1 and 2 (1950) 49-51.*

110 Mahkemenin infisah etmesinden evvelki son hâliyle Statünün İngilizce ve Fransızca metinleri için bknz. United Nations ‘Administrative Tribunal. Statute and Rules. Provisions in force with effect from 1 January 2001’ AT/11/Rev.6 (2001) 1-5; Nations Unies ‘Tribunal administratif. Statut et Règlement. Texte en vigueur à partir du 1er janvier 2001’ AT/11/Rev.6 (2001) 1-5.

111 Mahkemenin infisah etmesinden evvelki son hâliyle Tüzüğün İngilizce ve Fransızca metinleri için bknz. United Nations, HR Portal, ‘Rules of the Administrative Tribunal of the United Nations’ (2015) <<https://hr.un.org/page/rules-administrative-tribunal-united-nations>> accessed 25 January 2025; Organisation des Nations Unies, Portail RH, ‘Règlement du Tribunal administratif des Nations Unies’ (2015) <<https://hr.un.org/fr/page/r%C3%A8glements-du-tribunal-administratif-des-nations-unies>> accédé 25 janvier 2025.

112 BMİdM Statüsü, madde 3 (1).

113 BMİdM Statüsü, madde 3 (2). Statünün ilk hâlinde üyelerin, her halükârda yeniden atanabilecek şekilde, üç yıllığına atanmaları öngörülmüştü.

114 BMİdM Statüsü, madde 3 (3).

115 Executive Secretary / secrétaire.

116 BMİdM Statüsü, madde 3 (4).

117 Contracts of employment / contrat d’engagement.

118 Terms of appointment / conditions d’emploi.

119 BMİdM Statüsü, madde 2 (1).

120 BMİdM Statüsü, madde 14 (3) [Statünün ilk hâlinde madde 12].

121 Inter-Governmental Maritime Consultative Organization (IMCO) / Organisation maritime consultative intergouvernementale (OMCI). Örgütün adı 1982 yılında Uluslararası Denizcilik Örgütü [International Maritime Organization (IMO) / Organisation maritime internationale (OMI)] olarak değiştirilmiştir.

122 International Civil Aviation Organization (ICAO) / Organisation de l’aviation civile internationale (OACI).

tanımışlardı¹²³. Öte yandan Statüde yapılan bir değişiklikle Mahkemenin yetkisi Uluslararası Adalet Divanı ve Deniz Hukuku Uluslararası Mahkemesi kâtipliklerinin personeline teşmil edilmişti¹²⁴.

Usûl ve Hükümler. — Mahkeme esas itibariyle yazılı yargılama yapmakla beraber, başkanın kararı veya taraflardan birinin bu yöndeki talebinin başkan tarafından kabulü üzerine ilaveten sözlü yargılama yürütebilmekteydi¹²⁵. Mahkeme başvurunun isabetli olduğu sonucuna vardığı takdirde münazaalı kararın iptalini veya istinat edilen yükümlülüğün ifasını emretmekteydi. Lâkin Mahkeme aynı zamanda, Genel Sekreter hükmün tebliğinden itibaren otuz gün içinde başvurucuya tazminat ödemeye karar verdiği takdirde, mâruz kalınan zarar için ödenecek olan bu tazminatın miktarını tespit etmekteydi¹²⁶.

Mahkemenin hükümleri nihaî ve temyiz edilemezdi¹²⁷. Mamafih Genel Sekreter veya başvurucu belirleyici bir etki icrâ edebilecek bir olgunun keşfi sebebiyle, söz konusu olgunun keşfinden otuz gün içinde, Mahkemeden bir hükmün yeniden incelenmesini talep edebilmekteydiler¹²⁸. Genel Kurulun 8 Kasım 1955 tarihli ve 957 (X) sayılı kararıyla¹²⁹ Statüde yapılan bir değişiklikle Genel Sekreter, BM üyesi bir devlet veya başvurunun talebi ve özel bir komitenin kabulü üzerine Mahkemenin hükümlerinin Uluslararası Adalet Divanının istişârî mütâlaasına sunulmasına imkân verilmişti. Bu yola yalnızca Mahkemenin yetkisini aşması, BM Şartı hükümlerine ilişkin hukukî bir meselede hataya düşmesi veya usûlde esaslı bir hata yapması durumlarında başvurulabileceği öngörülmüştü¹³⁰. Fakat bu imkân 1995 yılında kaldırılmıştır¹³¹.

Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi faaliyet dönemi boyunca çeşitli açılardan eleştirilmiştir. Genel Kurul 13 Nisan 2005 tarihli ve 59/283 sayılı kararında¹³² Genel Sekreterin adalet idâre sisteminin¹³³ yeniden yapılandırılması meselesini değerlendirmek üzere bağımsız uzmanlardan oluşan bir panel kurmasını kararlaştırmıştır. Panelin hazırladığı raporda Birleşmiş Milletler iç adalet sisteminin¹³⁴ profesyonel ve bağımsız olmadığı, aşırı derecede yavaş işlediği, yeterli mâli kaynaktan yoksun

123 Chris de Cooker, 'Proliferation of International Administrative Tribunals' (2022) 12 (2) Asian Journal of International Law 232, 234-235.

124 BMİdM Statüsü, madde 14 (1).

125 BMİdM Tüzüğü, madde 15 (1).

126 BMİdM Statüsü, madde 10 (1).

127 BMİdM Statüsü, madde 11 (2).

128 BMİdM Statüsü, madde 12.

129 UNGA Res 957 (X) (8 November 1955) 'Procedure for review of United Nations Administrative Tribunal judgements: amendments to the Statute of the Administrative Tribunal' United Nations, *Resolutions adopted by the General Assembly during its Tenth Session from 20 September – 20 December 1955*, Supplement No 19 (A/3116) (1955) 30-31.

130 Bastid (n 108) 1047; Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 4. Kitap (3. Bası, Turhan Kitabevi 2016) 122-123.

131 Bknz. Hubert Thierry, 'Note sur l'abrogation de l'article 11 du statut du TANU' (1995) 41 *Annuaire français de droit international* 442-446; York von Lersner, 'Addendum 1999', *Encyclopedia of Public International Law* (2000) vol VI, 1049-1050.

132 UNGA Res 59/283 (13 April 2005) 'Administration of justice at the United Nations' United Nations, *Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its fifty-ninth session. Volume III. 24 December 2004 – 13 September 2005*, Supplement No 49 (A/59/49) (2006) 65-69.

133 System of administration of justice / système d'administration de la justice.

134 Internal justice system / système de justice interne.

bulunduğu, verimsiz ve etkisiz olduğuna dikkat çekilmiştir. Panel bu bağlamda yeniden tasarlanmış bir iç adalet sistemi kurmanın mevcut sistemi düzeltmeye gayret etmekten çok daha etkili olacağını vurgulayarak, çeşitli öneriler doğrultusunda ademimerkeziyetçi, aklıleştirilmiş ve daha iktisatlı bir sistem tavsiye etmiştir¹³⁵. Mevcut idârî yargı sisteminin yapısal sorunları Genel Kurulu tümüyle yeniden tasarlanmış bir iç adalet sistemi kurmaya sevk etmiştir.

2. Yeni İç Adalet Sistemi

a. Adalet İdâre Sistemi Reformu

Genel Yapı. — Genel Kurul 4 Nisan 2007 tarihli ve 61/261 sayılı kararıyla¹³⁶ “yeni, bağımsız, şeffaf, profesyonelleşmiş, yeterli kaynaklarla donatılmış ve ademimerkeziyetçi bir adalet idâre sistemi” kurulmasını kararlaştırmıştır. Bu sistemin “gayrişeklî sistem”¹³⁷ ile “şeklî sistem”¹³⁸ olmak üzere iki sütun üzerine bina edilmesi öngörülmüştür. Gayrişeklî sistem çerçevesinde BM Sekreterliği, fonları ve programları için tek bir bütünleşik ve ademimerkeziyetçi Ombudsman Bürosu oluşturulmuştur. Ayrıca BM Ombudsman Bürosu¹³⁹ bünyesinde bir Arabuluculuk Birimi¹⁴⁰ tesis edilmiştir. Şeklî sistem ise Birleşmiş Milletler İhtilâf Mahkemesi¹⁴¹ adlı bir bidâyet mercii ve Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesi¹⁴² adlı bir temyiz mercii olmak üzere iki dereceli yapıda tasarlanmıştır. İhtilâf Mahkemesinin başvuru eş komisyonları ve disiplin eş komiteleri dâhil olmak üzere eski adalet idâre sistemi bünyesindeki istişârî organların yerini alması kararlaştırılmıştır. Nihayet BM adalet idâre sisteminin eşgüdümlü işleyişini sağlamakla görevli Adalet İdâre Bürosunun¹⁴³ tesisi öngörülmüştür.

Tesis. — Genel Kurul bu kurumsal çerçeveyi hayata geçirmek için iki kararla kapsamlı düzenlemeler getirmiştir. 22 Aralık 2007 tarihli ve 62/228 sayılı kararlar¹⁴⁴ İcrâî Müdür Bürosu¹⁴⁵ ve Personel Hukukî Yardım Bürosunun¹⁴⁶ yanı sıra, İhtilâf Mahkemesi ve Temyiz Mahkemesinin kâtipliklerini

135 UNGA ‘Report of the Redesign Panel on the United Nations system of administration of justice’ (28 July 2006) A/61/205. Bknz. Maritza Struyvenberg, ‘The New United Nations System of Administration of Justice’ in Olufemi Elias (ed), *The Development and Effectiveness of International Administrative Law. On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the World Bank Administrative Tribunal* (Martinus Nijhoff Publishers 2012) 243.

136 UNGA Res 61/261 (4 April 2007) ‘Administration of justice at the United Nations’ United Nations, *Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its sixty-first session. Volume III. 23 December 2006 – 17 September 2007*, Supplement No 49 (A/61/49) (2008) 59-63.

137 Informal system / procédure non formelle.

138 Formal system / procédure formelle.

139 Office of the United Nations Ombudsman / Bureau de l’Ombudsman des Nations Unies.

140 Mediation Division / Division de la médiation.

141 United Nations Dispute Tribunal (UNDT) / Tribunal du contentieux administratif des Nations Unies (TCANU). “BMİM” şeklinde anılacaktır.

142 United Nations Appeals Tribunal (UNAT) / Tribunal d’appel des Nations Unies (TANU). “BMTM” şeklinde anılacaktır.

143 Office of the Administration of Justice / Bureau de l’administration de la justice.

144 UNGA Res 62/228 (22 December 2007) ‘Administration of justice at the United Nations’ United Nations, *Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its sixty-second session. Volume I: Resolutions. 18 September – 22 December 2007*, Supplement No 49 (A/62/49) (2008) 458-463.

145 Office of the Executive Director / Bureau du Directeur exécutif.

146 Office of Staff Legal Assistance / Bureau d’aide juridique au personnel.

içeren Adalet İdare Bürosu kurulmuştur. Adalet idare sistemi bünyesindeki mekanizmaların etkili ve münâsip kullanımı için profesyonel hukukî yardımın zarureti vurgulanarak, Personel Hukukî Yardım Bürosunun Danışmanlar Heyetinin¹⁴⁷ yerini alması öngörülmüştür. Ayrıca müteâkip beş üyeden oluşan İç Adalet Kurulu¹⁴⁸ kurulmuştur: bir personel temsilcisi, bir yönetim temsilcisi, iki hâricî hukukçu ve Kurula başkanlık etmek üzere diğer dört üye tarafından mutâbakatla seçilen bir hukukçu. Kurulun görevleri arasında hâkim kadroları için uygun adayların arayışında İnsan Kaynakları Yönetimi Bürosuyla¹⁴⁹ bağlantıyı sağlamak ve İhtilâf Mahkemesi ile Temyiz Mahkemesindeki her bir boş kadroya yönelik iki veya üç adaya ilişkin tavsiyelerini Genel Kurula sunmak bulunmaktadır. İhtilâf Mahkemesi ile Temyiz Mahkemesi için kâtiplikler kurulması kararlaştırılmıştır. Nihayet dava açılmasından önce idârî başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin önemi vurgulanarak “yönetim değerlendirmesi”¹⁵⁰ kavramıyla ifade edilen etkili ve tarafsız bir idârî denetim mercii teşkil etmek üzere Yönetimden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Bürosu¹⁵¹ dâhilinde bağımsız bir Yönetim Değerlendirme Birimi¹⁵² kurulmuştur.

Genel Kurul 24 Aralık 2008 tarihli ve 63/253 sayılı kararıyla¹⁵³ Birleşmiş Milletler İhtilâf Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesinin statülerini¹⁵⁴ kabul ederek Mahkemelerin 1 Temmuz 2009 itibariyle operasyonel hâle geleceklerini kararlaştırmıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesinin 31 Aralık 2009 tarihinde lağvolacağı öngörülmüştür.

b. Mahkemeler

aa. İhtilâf Mahkemesi

Teşkil. — Birleşmiş Milletler İhtilâf Mahkemesi her biri farklı milliyetlerden üç tam zamanlı ve altı yarı zamanlı hâkimden müteşekkildir¹⁵⁵. Hâkimler Genel Kurul tarafından, İç Adalet Kurulunun tavsiyesi üzerine, bir defaya mahsus olmak üzere, yedi yıllık bir dönem için atanmaktadırlar¹⁵⁶. Mahkeme bir başkan seçmektedir¹⁵⁷. Mahkemenin her biri bir kâtip ve gerekli diğer personelden

147 Panel of Counsel / Groupe des conseils.

148 Internal Justice Council / Conseil de justice interne.

149 Office of Human Resources Management / Bureau de la gestion des ressources humaines.

150 Management evaluation / contrôle hiérarchique.

151 Office of the Under-Secretary-General for Management / Bureau du Secrétaire général adjoint à la gestion.

152 Management Evaluation Unit / Groupe du contrôle hiérarchique.

153 UNGA Res 63/253 (24 December 2008) ‘Administration of justice at the United Nations’ United Nations, *Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its sixty-third session. Volume I: Resolutions. 16 September – 24 December 2008*, Supplement No 49 (A/63/49) (2009) 499-511.

154 Birleşmiş Milletler İhtilâf Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesinin statülerinin İngilizce güncel metinleri için bkz. *Statute of the United Nations Dispute Tribunal* (22 December 2023) <www.un.org/en/internaljustice/pdfs/UNDT_Statute.pdf> accessed 26 January 2025; UN, ‘Statute of the United Nations Appeals Tribunal’ <www.un.org/en/internaljustice/unat/unat-statute.shtml> accessed 26 January 2025.

155 BMİM Statüsü, madde 4 (1) ve (2).

156 BMİM Statüsü, madde 4 (2) ve (4).

157 BMİM Statüsü, madde 4 (7).

oluşan kâtiplikleri New York, Cenevre ve Nairobi'de kurulmuştur¹⁵⁸. Mahkemenin tam zamanlı üç hâkiminden her biri görevlerini bu şehirlerde icrâ etmektedir. Yarı zamanlı hâkimler dava yükü ve hâkimlerin bulunmamasına göre başkanın kararı doğrultusunda bir yılda azamî altı aylığına tahsis edilmektedirler¹⁵⁹. Davalar mütaden tek hâkim tarafından incelenmektedir. Lâkin bir vakanın karmaşıklığı sebebiyle İhtilâf Mahkemesi başkanının yazılı talebi üzerine Temyiz Mahkemesi başkanı yedi gün içinde davanın üç hâkimden müteşekkil bir heyete havale edilmesine izin verebilir. Bu takdirde heyet kararlarını oy çokluğuyla almaktadır¹⁶⁰.

Yetki. — Mahkeme (a) istihdam akdine ve atanma şartlarına riayet etmediği öne sürülen bir idârî kararı münazaâ etmek, (b) disiplin tedbiri getiren bir idârî kararı münazaâ etmek ve (c) arabuluculuk neticesinde varılmış bir anlaşmanın icrâsını sağlamak üzere bireyler tarafından BM Genel Sekreterine karşı ikame edilen başvurular hakkında hüküm vermeye yetkilidir¹⁶¹. Mahkeme ayrıca yönetim değerlendirmesine konu münazaalı bir idârî kararın icrâsının değerlendirme süreci boyunca askıya alınmasına yönelik talepler hakkında hüküm vermeye yetkilidir¹⁶². Mahkemenin yetkisi Genel Sekreterin ilgili uzmanlık kurumu, örgüt veya birimle akdedeceği özel bir anlaşmaya istinaden Birleşmiş Milletlere bağlı uzmanlık kurumlarına ve istihdam koşulları ortak rejimine¹⁶³ katılan diğer uluslararası örgütler ile antlaşmayla kurulu birimlere karşı yapılan başvurulara teşmil edilebilmektedir¹⁶⁴.

Münazaâ edilen idârî karar özel aciliyet hâlinde ilk izlenim itibariyle hukuka aykırı görüldüğü ve kararın icrâsı onarılamaz bir zarara sebep olacağı takdirde Mahkeme yargılamanın herhangi bir safhasında taraflardan herhangi biri yararına ihtiyatî tedbir kararı verebilir. Bu bağlamda atama, yükseltme ve işten çıkarma halleri hâriç olmak üzere, Mahkeme bilhassa dava konusu idârî kararın icrâsının askıya alınmasını emredebilir¹⁶⁵.

Hükümler. — Mahkeme müteâkip tedbirlerden birine veya her ikisine hükmedebilir: a) münazaalı idârî karar atama, yükseltme ve işten çıkarmaya ilişkin bulunduğu takdirde, davalının iptal veya ifa yerine ödemeyi tercih edebileceği tazminat miktarının belirlenmesi kaydıyla, münazaalı idârî kararın iptali veya istinat edilen yükümlülüğün ifası; b) mütaden başvuruçunun iki yıllık net maaş miktarını aşmamak üzere zararın tazmini¹⁶⁶. İhtilâf Mahkemesinin verdiği hükümler Temyiz Mahkemesi Statüsüne uygun sûrette temyiz edilebilirler. Temyiz başvurusunda bulunulmadığı takdirde söz konusu Statüde öngörülen temyiz süresinin bitiminde icrâî mâhiyet kazanırlar¹⁶⁷. Tarafların her biri, hükmün verildiği zamanda Mahkemenin ve yeniden inceleme talep eden tarafın bilmediği belirleyici

158 BMİM Statüsü, madde 6 (2).

159 BMİM Statüsü, madde 5 (1) ve (2).

160 BMİM Statüsü, madde 10 (9).

161 BMİM Statüsü, madde 2 (1).

162 BMİM Statüsü, madde 2 (2).

163 Régime commun des conditions d'emploi / Common system of conditions of service.

164 BMİM Statüsü, madde 2 (5).

165 BMİM Statüsü, madde 10 (2).

166 BMİM Statüsü, madde 10 (5).

167 BMİM Statüsü, madde 11 (3).

bir olgunun keşfine istinaden, Mahkemedan icrâ bir hükmün yeniden incelenmesini talep edebilir. Bu talep olgunun keşfinden otuz takvim günü içinde ve hükmün verildiği tarihten bir yıl içinde yapılmalıdır¹⁶⁸.

bb. Temyiz Mahkemesi

Teşkil. — Birleşmiş Milletler Temyiz Mahkemesi her biri farklı milliyetlerden yedi hâkimden müteşekkildir¹⁶⁹. Hâkimler Genel Kurul tarafından, İç Adalet Kurulunun tavsiyesi üzerine, bir defaya mahsus olmak üzere, yedi yıllık bir dönem için atanmaktadırlar¹⁷⁰. Mahkeme bir başkan ve iki başkan yardımcısı seçmektedir¹⁷¹. Mahkeme görevlerini New York'ta icrâ etmektedir. Mamafih dava yükü gerektirdiği takdirde Cenevre veya Nairobi'de toplanabilir¹⁷². Mahkemenin bir kâtip ve gerekli diğer personelden oluşan kâtipliği New York'ta kurulmuştur¹⁷³. Davalar mütaden üç hâkimden müteşekkil bir heyet tarafından incelenmekte olup kararlar oy çokluğuyla alınmaktadır¹⁷⁴. Lâkin başkan veya belirli bir davaya rüyet eden iki hâkim davanın önemli bir hukukî mesele ortaya koyduğunu telakki ettikleri takdirde, hüküm vermeden önce herhangi bir zamanda davayı Mahkemenin bütünü tarafından incelenmek üzere havale edebilirler. Bu halde toplantı yeter sayısı beş hâkimdir¹⁷⁵.

Yetki. — Temyiz Mahkemesi İhtilâf Mahkemesinin hükümlerine karşı yapılan temyiz başvuruları hakkında hüküm vermeye yetkilidir. Temyiz sebepleri BMTM Statüsünde tahdidî sûrette belirlenmiştir. Buna göre İhtilâf Mahkemesinin a) yetkisini aşması; b) yetkisini kullanmaması; c) hukukî bir meselede hata etmesi; d) hükmü etkileyebilecek sûrette usûlde hata etmesi; e) açıkça gayrimâkul bir hüküm sonuçlayan sûrette olgusal bir meselede hata etmesi sebepleriyle temyiz yoluna gidilebilir¹⁷⁶. Temyiz Mahkemesi İhtilâf Mahkemesinin hükmünü onayabilir, bozabilir, değiştirebilir veya iade edebilir¹⁷⁷.

Temyiz Mahkemesi ayrıca, ilgili kurum, örgüt veya birim Genel Sekreterle Temyiz Mahkemesinin yetkisini kabul etmek üzere özel bir anlaşma akdetmiş olduğu takdirde, Birleşmiş Milletlere bağlı uzmanlık kurumlarına ve istihdam koşulları ortak rejimine katılan diğer uluslararası örgütler ile antlaşmayla kurulu birimlere karşı yapılan başvurular hakkında hüküm vermeye yetkilidir. Böyle bir anlaşma ilgili kurum, örgüt veya birim yazılı kayıt ve gerekçe sunan yazılı karar içeren bir bidâyet usûlü tesis etmiş olduğu takdirde akdedilebilir¹⁷⁸. Bu çerçevede ilgili kurum, örgüt veya birimler

168 BMİM Statüsü, madde 12 (1).

169 BMTM Statüsü, madde 3 (1).

170 BMTM Statüsü, madde 3 (2) ve (4).

171 BMTM Statüsü, madde 3 (7).

172 BMTM Statüsü, madde 4 (1).

173 BMTM Statüsü, madde 5 (2).

174 BMTM Statüsü, madde 10 (1).

175 BMTM Statüsü, madde 10 (2).

176 BMTM Statüsü, madde 2 (1).

177 BMTM Statüsü, madde 2 (3).

178 BMTM Statüsü, madde 2 (10).

bünyesinde kurulmuş idârî yargı mercilerinin hükümlerine karşı temyiz başvurusunda bulunma imkânı sağlanarak bu örgütler bakımından iki dereceli bir yargı sistemi oluşturulabilmektedir.

Temyiz başvurusu İhtilâf Mahkemesinin hükmünün tebellüğ edilmesinden itibaren altmış takvim günü içerisinde yapılmalıdır. İhtilâf Mahkemesinin ara kararları için bu süre otuz gündür¹⁷⁹. Temyiz Mahkemesi başvuruçunun yazılı talebi üzerine ve yalnızca istisnâî hallerde bu süreleri sınırlı bir dönem için askıya alabilir veya kaldırabilir¹⁸⁰. Mahkeme hukuku bilmemenin, İngilizceye hâkim olmamanın, hukukî danışmanlıktan yoksunluğun veya hatalı hukukî tavsiye almış olmanın bu bağlamda istisnâî hal teşkil etmediği kanaatindedir¹⁸¹.

Birleşmiş Milletler iç adalet sistemi uluslararası idâre mahkemelerinin genel olarak yapılandırılma biçimine nazaran önemli yenilikler içermektedir¹⁸². Uluslararası örgütler bünyesindeki idârî yargı sistemleri genellikle tek dereceli yapıdayken, Birleşmiş Milletlerin yeni sistemi iki dereceli yapıdadır¹⁸³. Öte yandan uluslararası idâre mahkemelerinin hâkimleri genellikle üç yıllığına yenilenebilecek sürette atanabilirlerken, Birleşmiş Milletler İhtilâf ve Temyiz mahkemelerinin hâkimleri yedi yıl gibi uzun bir görev süresi için yenilenemeyecek sürette atanmaktadırlar.

C. DİĞER ULUSLARARASI ÖRGÜTLER BÜNYESİNDE KURULAN İDÂRE MAHKEMELERİ

İkinci Dünya Savaşından sonra uluslararası örgütlerin sayısal ve işlevsel düzlemlerdeki gelişimine koşut olarak muhtelif örgütler idârî yargı mercileri oluşturmuşlardır. Bu bağlamda öncelikle evrensel yönelimli örgütler, ardından bölgesel örgütler bünyesindeki idâre mahkemeleri incelenecektir.

1. Evrensel Yönelimli Örgütler

Uluslararası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler dışındaki bazı evrensel yönelimli örgütler idârî yargı mercileri kurmuşlardır. 1970'lerde Dünya Bankası Grubu personel mensuplarına bir Başvuru Komitesine¹⁸⁴ başvurma imkânı tanınmıştır. Lâkin Komitenin yalnızca tavsiye yetkisine sahip olması itibarıyla, bu mekanizma yargısal bir usûl mâhiyetini hâiz değildi¹⁸⁵. İstihdam ihtilâflarının halliyle görevli bir iç yargı mercisinin yokluğunun ilkesel ve kurumsal mahzurları karşısında

179 BMTM Statüsü, madde 7 (1) (c).

180 BMTM Statüsü, madde 7 (3).

181 Antigoni Axenidou, 'Remarks by Antigoni Axenidou' (2012) 106 Proceedings of the Annual Meeting of the American Society of International Law 358, 359.

182 Çınarlı ve Çamyamaç (n 106) 779.

183 Olufemi Elias, 'Remarks by Olufemi Elias' (2012) 106 Proceedings of the Annual Meeting of the American Society of International Law 355, 357.

184 Appeals Committee / Comité de recours.

185 Bruno M de Vuyst, 'The World Bank Administrative Tribunal' (1981) 16 (1) Revue belge de droit international 81, 83; Chittharanjan Felix Amerasinghe, 'The World Bank Administrative Tribunal' (1982) 31 (4) International and Comparative Law Quarterly 748, 749; Theodor Meron, 'World Bank Administrative Tribunal', *Encyclopedia of Public International Law* (2000) vol IV, 1485.

Guvernörler Kurulu¹⁸⁶ tarafından 30 Nisan 1980 tarihinde kabul edilen Dünya Bankası İdare Mahkemesinin¹⁸⁷ Statüsü¹⁸⁸ 1 Temmuz 1980 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Mahkeme Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası¹⁸⁹, Uluslararası Kalkınma Birliği¹⁹⁰ ve Uluslararası Finans Kurumu¹⁹¹ personeli mensuplarının istihdam akitlerine veya atanma şartlarına riayet edilmediğini öne süren başvurular hakkında hüküm vermeye yetkilidir¹⁹².

Uluslararası Para Fonu bünyesinde Guvernörler Kurulunun 21 Aralık 1992 tarihli kararıyla kurulan Uluslararası Para Fonu İdare Mahkemesi¹⁹³ 1 Ocak 1994 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. İhtilâfların halli için idârî başvuru yollarının tesis edilmiş olduğu durumlarda, Mahkemeye ancak idârî denetim yollarının tüketilmesini takiben başvurulabilir¹⁹⁴. Bu bağlamda idârî denetim yolları kavramı bilhassa 1980 yılında kurulmuş olan ve personel mensuplarının istihdam koşullarına ilişkin bireysel kararlara karşı yaptıkları başvurular hakkında Genel Müdüre¹⁹⁵ tavsiyelerde bulunan Yakınma Komitesine¹⁹⁶ başvuru usûlünü kapsamaktadır¹⁹⁷.

Özel Hukukun Birleştirilmesi Uluslararası Enstitüsü Statüsünde¹⁹⁸ Enstitünün organlarından birinin İdare Mahkemesi olduğu öngörülmüştür¹⁹⁹. Mahkeme Enstitü ile memurları veya çalışanları arasındaki ihtilâfların halline yetkilidir. Öte yandan Enstitü ve “üçüncü kişiler” arasındaki akdî ilişkilerden kaynaklanan ihtilâflar, ihtilâfa mahal veren akitte taraflarca bu yetkinin sarahaten tanınmış olması şartıyla, Mahkemeye sunulabilmektedir²⁰⁰. 1987 yılında kurulan Uluslararası

186 Board of Governors / Conseil des Gouverneurs.

187 World Bank Administrative Tribunal (WBAT) / Tribunal Administratif de la Banque mondiale (TABM). “DBİM” şeklinde anılacaktır.

188 Statünün İngilizce güncel metni için bkzn. WBAT, ‘Statute’ <<https://tribunal.worldbank.org/index.php/statute>> accessed 10 December 2024.

189 International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) / Banque internationale pour la reconstruction et le développement (BIRD).

190 International Development Association (IDA) / Association internationale de développement (AID).

191 International Finance Corporation (IFC) / Société financière internationale (SFI).

192 DBİM Statüsü, madde II (1).

193 Administrative Tribunal of the International Monetary Fund (IMFAT) / Tribunal administratif du Fonds monétaire international (TAFMI). “UPFİM” şeklinde anılacaktır. Mahkemenin Statüsünün İngilizce güncel metni için bkzn. IMF, ‘Statute of the Administrative Tribunal of the International Monetary Fund’ <www.imf.org/external/imfat/statute.htm> accessed 10 December 2024.

194 UPFİM Statüsü, madde V (1).

195 Directeur général / Managing Director.

196 Grievance Committee.

197 Celia Goldman, ‘Administrative Tribunal: International Monetary Fund (IMF)’, *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (May 2020) para 47 <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1619.013.1619/>> accessed 10 December 2024; Yan Liu, ‘The Rule of Law in the International Monetary Fund: Past, Present and Future’ in Peter Quayle and Xuan Gao (eds), *Good Governance and Modern International Financial Institutions* (Brill/Nijhoff 2019) 76 fn 29.

198 Özel Hukukun Birleştirilmesi Uluslararası Enstitüsü Statüsünün İngilizce ve Fransızca resmî metinleri için bkzn. UNIDROIT, *Statute / Statut organique* <www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/05/statute.pdf> accessed 11 December 2024.

199 UNIDROIT Statüsü, madde 4.

200 UNIDROIT Statüsü, madde 7 bis (1).

Ödemeler Bankası İdâre Mahkemesi²⁰¹ Bankanın karargâh anlaşması²⁰² uyarınca Banka ile memurları arasındaki istihdam ilişkilerinden doğan ihtilâfların halline yetkilidir²⁰³.

2. Bölgesel Örgütler

Muhtelif bölgesel örgütler bünyesinde çok sayıda idâre mahkemeleri kurulmuştur. Bu bağlamda bilhassa Avrupa merkezli “eşgüdümlü örgütler”²⁰⁴ memurlarıyla olan ihtilâflarının halli için yargı mercii mâhiyetini hâiz başvuru komisyonları oluşturmuşlar²⁰⁵, bu örgütlerin bazıları daha sonra başvuru komisyonlarının yerine idâre mahkemesi adını taşıyan organlar kurmuşlardır.

Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı²⁰⁶ Konseyi tarafından kabul edilen Personel Statüsünün 19. maddesi Statünün uygulanmasından veya istihdam akitlerinin ifasından kaynaklanan bireysel mâhiyetli ihtilâfların bir Komisyona sunulacağını öngörmüştü. Başvuru Komisyonunun²⁰⁷ Tüzüğü Genel Sekreter tarafından 8 Ocak 1950 tarihinde kabul edilmişti²⁰⁸. Adının istişârî bir organı çağrıştırabilecek olmasına rağmen Başvuru Komisyonu istihdam ihtilâflarını hukuk temelinde verilen bir kararla halletmesi itibariyle yargısal mâhiyeti hâizdi²⁰⁹. Bu organ Teşkilâtın 1961 yılında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü²¹⁰ olarak yeniden teşkil edilmesi bağlamında yeni örgütün

201 Administrative Tribunal of the Bank for International Settlements (ATBIS) / Tribunal administratif de la Banque des règlements internationaux (TABRI).

202 Agreement between the Swiss Federal Council and the Bank for International Settlements to determine the Bank's legal status in Switzerland (signed and entered into force 10 February 1987) <www.bis.org/about/headquart-en.pdf> accessed 11 December 2024.

203 UÖB Karargâh Anlaşması, madde 4 (2).

204 Coordinated organisations / organisations coordonnées. Bu tabir memurlarının maaş ve ödeneklerine ilişkin ortak bir sistem benimsemiş olan Avrupa merkezli, günümüz itibariyle altı örgütü belirtmek için kullanılmaktadır. Ullrich (n 6) 45.

205 Gilbert Guillaume, ‘Les Commissions de recours des “organisations coordonnées” (1969) 22 *Études et documents du Conseil d'État* 73-75.

206 Organisation for European Economic Co-operation (OEEC) / Organisation européenne de coopération économique (OECE). Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtını kuran 16 Nisan 1948 tarihli Avrupa İktisadî İşbirliği Sözleşmesinin Fransızca ve İngilizce resmî metinleri için bkz. Convention de coopération économique européenne (conclue 16 avril 1948, entrée en vigueur 28 juillet 1948) / Convention for European Economic Co-operation (done 16 April 1948, came into force 28 July 1948) 888 UNTS 142-157.

207 Commission de recours de l'OECE / Appeals Board of the OEEC.

208 Pierre Strohl, ‘La réforme de la Commission de Recours de l'Organisation européenne de coopération économique’ (1958) 8 *Annales de la Faculté de droit d'Istanbul* 535-537.

209 Pierre Huet, ‘La Commission de recours de l'Organisation européenne de coopération économique / The Appeals Board of the Organisation for European Economic Co-operation’ (1953) 80 (2) *Journal du droit international* 256, 260-261.

210 Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) / Organisation de coopération et de développement économiques (OCDE). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütünü kuran 14 Aralık 1960 tarihli Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütüne İlişkin Sözleşmenin Fransızca ve İngilizce resmî metinleri için bkz. Convention relative à l'Organisation de coopération et de développement économiques (conclue 14 décembre 1960, entrée en vigueur 30 septembre 1961) / Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development (done 14 December 1960, came into force 30 September 1961) 888 UNTS 180-189.

Başvuru Komisyonuna dönüştürülmüştür²¹¹. 1992 yılında kurulan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü İdare Mahkemesi²¹² örgütün Başvuru Komisyonunun yerini almıştır²¹³.

Avrupa Konseyinin²¹⁴ 1949 yılında kabul ettiği Avrupa Konseyi Görevlilerinin Statüsünün²¹⁵ 25. maddesi örgüt ile görevlileri arasındaki ihtilâfların, sırasıyla Bakanlar Komitesi, Genel Sekreter ve Konsey görevlileri tarafından tayin edilmiş üç üyeden oluşan bir komisyonun tahkimine sunulmasını öngörmüştü. Lâkin bu komisyona herhangi bir ihtilâf sunulmamıştır. 1965 yılında bu komisyonun yerine Konseyin herhangi bir siyasî veya idârî organına bağlı olmayan ve yargı mercii mâhiyetini hâiz Başvuru Komisyonu²¹⁶ kurulmuştur²¹⁷. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ile Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu²¹⁸ Governörü arasında 15 Şubat 1994 tarihinde akdedilen bir anlaşmayla²¹⁹ Başvuru Komisyonunun yetkisi Fon görevlilerinin belirli idârî işlemler sebebiyle Governöre karşı yaptıkları başvuruların incelenmesine teşmil edilmiştir. Bakanlar Komitesi 5 Nisan 1994 tarihli ve (94) 11 sayılı kararıyla²²⁰ İdare Mahkemesinin Statüsünü kabul ederek Başvuru Komisyonunun yerine Avrupa Konseyi İdare Mahkemesini²²¹ kurmuştur²²². Statünün 15. maddesi Mahkemenin yetkisinin, Genel Sekreterin ilgili teşekkülle akdedeceği bir anlaşma temelinde, Avrupa Konseyine bağlı teşekküller ile görevlileri arasındaki ihtilâfların incelenmesine teşmil edilebileceğini öngörmekteydi. Bakanlar Komitesinin 11 Haziran 2014 tarihli ve (2014)4 sayılı kararıyla²²³ 15. maddede yapılan değişiklikle

211 De Vuyst (n 185) 82.

212 OECD Administrative Tribunal / Tribunal administratif de l'OCDE.

213 OECD, 'OECD Administrative Tribunal' <www.oecd.org/en/about/administrative-tribunal.html> accessed 11 December 2024.

214 Conseil de l'Europe (CdE) / Council of Europe (CoE). Avrupa Konseyini kuran 5 Mayıs 1949 tarihli Avrupa Konseyi Statüsünün Fransızca ve İngilizce güncel resmî metinleri için bkz. CdE, Bureau des Traités, 'Détails du traité n° 001' <www.coe.int/fr/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=001> accédé 27 décembre 2024.

215 'Statut des Agents du Conseil de l'Europe' (1960) 10 (15) Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul 331-339.

216 Commission de recours du Conseil de l'Europe / Appeals Board of the Council of Europe.

217 Başvuru Komisyonu, Bakanlar Delegeleri düzeyinde toplanan Bakanlar Komitesinin 1-6 Mart 1965 ve 5-9 Nisan 1965 tarihlerinde gerçekleşen 139. ve 140. toplantılarında Görevlilerin Statüsünün 25. maddesinin tadil edilmesi ve Başvuru Komisyonunun Statüsünün kabul edilmesiyle kurulmuştur. Hans Wiebringhaus, 'Une nouvelle juridiction administrative en Europe : la Commission de recours du Conseil de l'Europe' (1965) 11 *Annuaire français de droit international* 379-380.

218 Fonds de Développement Social du Conseil de l'Europe / Council of Europe Social Development Fund. Fonun adı 1 Kasım 1999 tarihinden itibaren Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (Banque de Développement du Conseil de l'Europe / Council of Europe Development Bank) olarak değiştirilmiştir.

219 Accord relatif à l'extension de la compétence de la Commission de recours aux agents du Fonds de Développement Social (signé et entré en vigueur 15 février 1994) <<https://rm.coe.int/accord-relatif-a-l-extension-de-la-competence-entre-la-commission-de-r/16807249b5>> accédé 27 décembre 2024.

220 CdE, Comité des Ministres, 'Résolution (94) 11 relative à la modification des articles 59 et 60 du Statut des agents, et du Statut de la Commission de recours (Annexe XI au Statut des agents) modifiant l'appellation de la commission de recours et réduisant certains délais en matière de contentieux' (5 avril 1994) <[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifiant%22:\[%220.900.0016804beed4%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}>](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifiant%22:[%220.900.0016804beed4%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}>)> accédé 28 décembre 2024.

221 Tribunal administratif du Conseil de l'Europe (TACE) / Administrative Tribunal of the Council of Europe (ATCE).

222 Christina Olsen and Salomé Agerie, 'Administrative Tribunal: Council of Europe', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (February 2022) paras 1-8 <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1187.013.1187/law-mpeipro-e1187>> accessed 25 December 2024.

223 CdE, Comité des Ministres, 'Résolution CM/Res(2014)4 modifiant le Statut du Tribunal administratif (annexe XI au Statut du personnel)' (11 juin 2014) <<https://search.coe.int/>>

Mahkemenin yetkisinin Avrupa Konseyine bağlı teşekküllerin yanı sıra, diğer hükümetlerarası örgütler ile görevlileri arasındaki ihtilâflara teşmil edilmesine imkân tanımıştır. Bu düzenlemeye istinaden Avrupa Konseyinin üç uluslararası örgütle akdettiği münferit anlaşmalar temelinde Mahkemenin yetki sahası bu örgütlerin istihdam ihtilâflarını kapsayacak sùrette genişletilmiştir²²⁴. Bakanlar Komitesinin 16 Kasım 2022 tarihli ve (2022)65 sayılı kararıyla²²⁵ kabul ettiği yeni İdâre Mahkemesinin Statüsü 1 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni Statünün madde 2 (2) hükmü Mahkemenin Avrupa Konseyi Kalkınma Bankasına karşı görevlilerinin yapacağı başvuruları incelemeye yetkili olduğunu öngörmektedir.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü²²⁶ bünyesinde 1965 yılında yargısal mâhiyetli bir Başvuru Komisyonu²²⁷ kurulmuştur. Kuzey Atlantik Konseyi²²⁸ istihdam ihtilâflarının halli sistemini yeniden yapılandırmak üzere 2011 yılında esaslı bir gözden geçirme süreci başlatmıştır. Bu süreç sonucunda Konsey 23 Ocak 2013 tarihinde NATO Sivil Personel Tüzüğü'nün değiştirilmesini tasvip ederek 1 Temmuz 2013 itibariyle NATO İdâre Mahkemesini kurmuştur²²⁹. Ayrıca NATO misyonları sivil personelinin hizmet koşullarını etkileyen idârî kararlardan kaynaklanan ihtilâfların halli için 2022 yılında Misyon Başvuru Mahkemesi²³⁰ oluşturulmuştur. Mahkeme Avrupa Müttefik Yüksek Komutanı²³¹ tarafından kabul edilen ve Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhı Kurmay Başkanı²³² tarafından imzalanan bir yönergeyle²³³ kurulmuştur²³⁴.

cm#{%22CoEIdentifler%22:[%220.900.0016805c595f%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}> accédé 28 décembre 2024.

224 Söz konusu örgütler şunlardır: Ren Nehri Seyrüsefer Merkez Komisyonu (Central Commission for the Navigation of the Rhine / Commission centrale pour la navigation du Rhin), La Haye Uluslararası Özel Hukuk Konferansı (Hague Conference on Private International Law / Conférence de La Haye de droit international privé) ve Uluslararası Demiryolu Taşımacılığı Hükümetlerarası Örgütü (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail / Organisation intergouvernementale pour les transports internationaux ferroviaires). CdE, 'Tribunal administratif du Conseil de l'Europe' <www.coe.int/fr/web/tribunal/tribunal-administratif> accédé 25 décembre 2024.

225 CdE, Comité des Ministres, 'Résolution CM/Res(2022)65 sur le Statut du Tribunal administratif du Conseil de l'Europe' (16 novembre 2022) <https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifler%22:[%220.900.001680a90b19%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}> accédé 29 décembre 2024.

226 North Atlantic Treaty Organization (NATO) / Organisation du Traité de l'Atlantique Nord (OTAN).

227 NATO Appeals Board / Commission de recours de l'OTAN.

228 North Atlantic Council (NAC) / Conseil de l'Atlantique Nord (CAN).

229 NATO Administrative Tribunal / Tribunal administratif de l'OTAN. Andrés B Muñoz Mosquera and Borja Montes Toscano, 'Administrative Tribunal: North Atlantic Treaty Organization (NATO)', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (February 2020) paras 10-12, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1901.013.1901/law-mpeipro-e1901> accessed 25 December 2024.

230 Mission Appeals Tribunal (MAT).

231 Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) / Commandant suprême des forces alliées en Europe.

232 Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) Chief of Staff / Chef d'état-major du Grand Quartier général des puissances alliées en Europe.

233 SHAPE Directive ACO DIRECTIVE 005-045, SH/OLA/PP/151/22-10004/1 (28 June 2022) 'Mission Appeals Tribunal (MAT) Rules of Procedure (ROP)' <https://jfcnaples.nato.int/about-us/mission-appeals-tribunal> accessed 23 January 2025. Mahkemenin usûl kurallarını içeren bu yönerge 1 Temmuz 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

234 Federico Bonito, 'A New Fish in the Sea? The Collocation of the New NATO Mission Appeals Tribunal among International Administrative Tribunals' (2024) 23 (4) *Law and Practice of International Courts and Tribunals* 482, 488-489.

Brüksel Antlaşmasının²³⁵ 1954 yılında Paris Anlaşmalarıyla²³⁶ tadil edilmesiyle kurulan ve 2011 yılında infisah eden Batı Avrupa Birliği²³⁷ yargısal mâhiyetli bir başvuru komisyonuna²³⁸ sahip olmuştur²³⁹. Ayrıca Avrupa Uzay Aracı Fırlatıcısı Geliştirme Örgütü²⁴⁰ ile Avrupa Uzay Araştırmaları Örgütü²⁴¹ birer başvuru komisyonu²⁴² oluşturmuşlardır. 1975 yılında bu iki örgütün birleşmesiyle kurulan²⁴³ Avrupa Uzay Ajansı²⁴⁴ bünyesindeki başvuru kurulunun²⁴⁵ yerini 2020 yılında Avrupa Uzay Ajansı İdare Mahkemesi²⁴⁶ almıştır. Nihayet yine eşgüdümlü örgütlerden olan Avrupa Orta Vadeli Hava Tahminleri Merkezi²⁴⁷ ve Avrupa Meteorolojik Uyduları İşletme Örgütü²⁴⁸ başvuru komisyonlarına²⁴⁹ sahiptirler.

Avrupa Okullarının Statüsünü Tanımlayan Sözleşme²⁵⁰ uyarınca Avrupa Okullarının²⁵¹ bütününe

235 Traité entre la Belgique, la France, le Luxembourg, les Pays-Bas et le Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord réglant leur collaboration en matières économique, sociale et culturelle, et leur légitime défense collective (signé 17 mars 1948, entré en vigueur 25 août 1948) / Treaty between Belgium, France, Luxembourg, Netherlands and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland for collaboration in economic, social and cultural matters and for collective self-defence (signed 17 March 1948, came into force 25 August 1948) 19 UNTS 52-63.

236 "Paris Anlaşmaları" olarak anılan 23 Ekim 1954 tarihli dört ayrı protokolün İngilizce ve Fransızca resmî metinleri için bkz. 211 UNTS 342-387.

237 Union de l'Europe occidentale (UEO) / Western European Union (WEU).

238 Commission de recours de l'UEO / WEU Appeals Board.

239 De Cooker (n 123) 235.

240 European Space Vehicle Launcher Development Organisation (ELDO) / Organisation européenne pour la mise au point et la construction de lanceurs d'engins spatiaux (CECLES).

241 European Space Research Organisation (ESRO) / Organisation européenne de recherches spatiales (CERS).

242 Sırasıyla ELDO Appeals Board / Commission de recours du CECLES; ESRO Appeals Board / Commission de recours du CERS.

243 Birleşme uluslararası örgütler arasında meydana gelebilecek ardıllık türlerinden biridir. Konu hakkında bkz. Çamyamaç (n 60) 3-29 özellikle 16-17.

244 European Space Agency (ESA) / Agence spatiale européenne (ASE).

245 ESA Appeals Board (ESAAB) / Commission de recours de l'ASE.

246 ESA Administrative Tribunal (ESAAT) / Tribunal administratif de l'ASE.

247 European Centre for Medium-Range Weather Forecasts (ECMWF) / Centre européen pour les prévisions météorologiques à moyen terme (CEPMMT). Graham Butler, 'Sun from Behind the Clouds: the Appeals Board of the European Centre for Medium-Range Weather Forecasts' (2024) 15 (3) Journal of International Dispute Settlement 365-376.

248 European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites (EUMETSAT) / Organisation européenne pour l'exploitation des satellites météorologiques (EUMETSAT).

249 Sırasıyla Appeals Board of the ECMWF / Commission de recours du CEPMMT; EUMETSAT Appeals Board / Commission de recours de l'EUMETSAT.

250 Convention defining the Statute of the European Schools [1994] Official Journal of the European Communities L212/3 ve Convention portant statut des écoles européennes [1994] Journal officiel des Communautés européennes L212/3. "Avrupa Okulları Sözleşmesi" şeklinde anılacaktır.

251 European Schools/Écoles européennes. İlk Avrupa Okulu, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu memurlarının oluşturdukları bir derneğin girişimi üzerine, Lüksemburg hükümetinin tasvibi ve Topluluk kurumlarının desteğiyle 1953 yılında bir ilkokul olarak Lüksemburg'da kurulmuştur. Topluluğun kurucusu altı devletin 12 Nisan 1957 tarihinde akdettikleri Avrupa Okulu Statüsüyle uluslararası hukuki bir çerçeveye tâbi kılınan bu okulun taraf devletlerin hukuku nazarında kamu kurumu statüsünü hâiz olduğu öngörülmüştür. 13 Nisan 1962 tarihli Avrupa Okullarının Oluşturulmasına İlişkin Protokolle taraf devletlerin ülkelerinde başka Avrupa okullarının kurulmasına imkân tanınmıştır. Bu temelde Avrupa Topluluklarının merkezlerinin bulunduğu muhtelif şehirlerde Avrupa okulları kurulmuştur. Günümüzde altı Avrupa ülkesinde on üç Avrupa Okulu bulunmaktadır. 21 Haziran 1994 tarihinde akdedilen Avrupa Okullarının Statüsünü Tanımlayan Sözleşme 1 Ekim 2002 tarihinde yürürlüğe girerek Avrupa Okulu Statüsünü ve Avrupa Okullarının

ortakorganlardan biri olan Şikâyet Kurulu²⁵² yetki sahası bakımından özgün bir uluslararası idâre mahkemesidir. Brüksel'de konumlanmış Şikâyet Kurulu Avrupa Birliği Adalet Divanının bu amaçla oluşturduğu bir listedeki kişiler arasında Yüksek Kurulun²⁵³ atadığı yedi üyeden oluşmaktadır²⁵⁴. Şikâyet Kurulu, idârî personel ve hizmet personeli hâriç olmak üzere, ilgili kişilere Sözleşmenin uygulanmasına ve Sözleşmeye veya Sözleşme temelinde kabul edilmiş kurallara istinaden Yüksek Kurul veya bir okulun idâre kurulu²⁵⁵ tarafından bu kişilere yönelik olarak yapılmış bir işlemin yasallığına ilişkin ihtilâflar hakkında hüküm vermeye münhasıran yetkilidir²⁵⁶. Bu çerçevede Avrupa Okullarının öğretmenleri, öğrenci velileri ve öğrencileri Avrupa Okulları organlarının aldıkları kararlara karşı Şikâyet Kuruluna başvurma hakkına sahiptirler²⁵⁷. Şikâyet Kurulunun hükümleri taraflar için bağlayıcı olup, bunlara riayet edilmediği takdirde üye devletlerin yetkili makamlarınca icrâî kılınırlar²⁵⁸.

Avrupa Birliği Konseyinin 2 Kasım 2004 tarihli kararıyla²⁵⁹ Avrupa Birliğinin kamu görevine ilişkin ihtilâflarının halli için Avrupa Toplulukları Bidâyet Mahkemesine²⁶⁰ bağlı bir yargı dairesi²⁶¹ olarak Avrupa Birliği Kamu Görevi Mahkemesi²⁶² kurulmuştur²⁶³. Mahkemenin kurulmasından önceki dönemde kamu görevi ihtilâfları ilk aşamada Avrupa Toplulukları Adalet Divanının²⁶⁴, akabinde 1989 yılında kurulan Bidâyet Mahkemesinin yetkinde olmuştur²⁶⁵. Kamu Görevi Mahkemesi, yetkinin

Oluşturulmasına İlişkin Protokolü ilga etmiştir. Bknz. Bureau du Secrétaire général des Ecoles européennes, 'Historique' <www.eurc.eu/fr/European-Schools/background> accédé 30 décembre 2024; Christine Fuchs, 'European Schools', *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (July 2013) para 1 <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/978.019.9231690/law-978.019.9231690-e640>> accessed 29 October 2024. Avrupa Okulu Statüsünün ve Avrupa Okullarının Oluşturulmasına İlişkin Protokolün Fransızca resmî metinleri için bknz. Statut de l'École européenne (signé 12 avril 1957, entré en vigueur 22 février 1960) 443 UNTS 130-139; Protocole concernant la création d'écoles européennes établi par référence au Statut de l'École européenne signé à Luxembourg le 12 avril 1957 (signé 13 avril 1962, entré en vigueur 12 juin 1970) 752 UNTS 268-271.

252 Complaints Board of the European schools / Chambre de recours des Ecoles européennes.

253 Conseil supérieur / Board of Governors.

254 Avrupa Okulları Şikâyet Kurulunun Statüsü, madde 1 (1) ve (2). Statünün Fransızca güncel metni için bknz. Chambre de recours des Ecoles européennes, *Statut de la Chambre de recours des Ecoles européennes* <www.schola-europaea.eu/crec/file/2004-D-174-fr-6.pdf> accédé 30 décembre 2024.

255 Conseil d'administration / Administrative Board.

256 Avrupa Okulları Sözleşmesi, madde 27 (2).

257 Chambre de recours des Ecoles européennes, 'Accueil' <www.schola-europaea.eu/crec/index.php> accédé 30 décembre 2024.

258 Avrupa Okulları Sözleşmesi, madde 27 (6).

259 Council Decision 2004/752/EC, Euratom of 2 November 2004 establishing the European Union Civil Service Tribunal [2004] Official Journal of the European Union L333/7. Kararın ekinde yer alan ve Kamu Görevi Mahkemesinin yetki, terkip, örgütlenme ve usulüne ilişkin hükümleri içeren "Ek I" Adalet Divanının Statüsüne iliştirilmiştir.

260 Tribunal de première instance des Communautés européennes / Court of First Instance of the European Communities.

261 Chambre juridictionnelle / judicial panel.

262 Tribunal de la fonction publique de l'Union européenne (TFPUE) / European Union Civil Service Tribunal (EUCST).

263 Kamu Görevi Mahkemesi Adalet Divanı başkanının Mahkemenin usulünce teşkil edildiğini tespit eden 2 Aralık 2005 tarihli kararının Avrupa Birliği Resmî Gazetesinde yayınlanmasıyla işlerlik kazanmıştır. Décision du Président de la Cour de Justice constatant que le Tribunal de la fonction publique de l'Union européenne est régulièrement constitué [2005] Journal officiel de l'Union européenne L325/1.

264 Cour de justice des Communautés européennes / Court of Justice of the European Communities.

265 European Union, 'Civil Service Tribunal' <<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/civil-service-tribunal.html>> accessed 10 January 2025.

Genel Divana²⁶⁶ nakledilmesini takiben, 1 Eylül 2016 tarihinde infisah etmiştir²⁶⁷. Kamu Görevi Mahkemesi, Adalet Divanının yetkili kılındığı organlar veya teşekküller ile personelleri arasındaki ihtilâflar dâhil olmak üzere, Avrupa Toplulukları ile görevlileri (sonradan “Avrupa Birliği ile görevlileri”) arasındaki ihtilâfları hükme bağlamaya yetkiliydi²⁶⁸. Mahkemenin kararlarına karşı, hukukî meselelerle sınırlı olmak üzere, Bidâyet Mahkemesine (sonradan “Genel Divan”) başvurulabilmekteydi²⁶⁹. Bu başvuru üzerine Bidâyet Mahkemesinin verdiği kararlar ise, Topluluk hukukunun birliği veya tutarlılığının etkilenmesine ilişkin ciddi bir risk bulunduğu takdirde, Adalet Divanı tarafından istisnaen yeniden incelenebilmekteydi²⁷⁰. Lâkin bu usûlün işletilebilmesi ihtilâfın taraflarının girişimine bağlı olmayıp, bunun için birinci genel avukatın bu yöndeki önerisinin Adalet Divanı tarafından kabulü gerekiyordu²⁷¹. Kamu Görevi Mahkemesinin varlığı boyunca personel vakalarının Avrupa Birliği hukukunun “üç katmanlı bir yapıya” tâbi yegâne sahasını teşkil ettiğine dikkat çekilmiştir²⁷². Bununla beraber tarafların yeniden inceleme başvurusu imkânının bulunmaması itibarıyla, kamu görevi ihtilâflarının teknik anlamda üç dereceli bir yargı sistemine tâbi kılınmadıkları söylenebilir.

Avrupa merkezli diğer bazı örgütler bünyesinde kurulmuş mahkemeler arasında Avrupa İstikrar Mekanizması İdare Mahkemesi²⁷³, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası İdare Mahkemesi²⁷⁴, Karadeniz

266 General Court / Tribunal.

267 Court of Justice of the European Union, ‘General Presentation’ <https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/en/> accessed 10 January 2025.

268 Adalet Divanının Statüsü, Ek I, madde 1.

269 Adalet Divanının Statüsü, Ek I, madde 9 ve 11.

270 Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma (konsolide versiyon 2002), madde 225 (2) (2). Bknz. Consolidated version of the Treaty Establishing the European Community [2002] Official Journal of the European Communities C325/33. Uzmanlık mahkemelerinin (*specialised courts / tribunaux spécialisés*) kararlarına karşı yapılan başvurular hakkında Genel Divanın verdiği kararların Adalet Divanı tarafından istisnaen yeniden incelenebileceği yönünde ayrıca bknz. Avrupa Birliğinin İşleyişine Dair Antlaşma (konsolide versiyon 2008), madde 256 (2) (2). Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union [2008] Official Journal of the European Union C115/47.

271 Adalet Divanının Statüsü, madde 62. Bknz. Protocol on the Statute of the Court of Justice [2002] Official Journal of the European Communities C325/167. Birlik hukukunun birliği veya tutarlılığının etkilenmesine ilişkin ciddi bir risk bulunduğu takdirde, birinci genel avukatın Genel Divanın verdiği kararların Adalet Divanı tarafından yeniden incelenmesini önerebileceği yönünde ayrıca bknz. Avrupa Birliği Adalet Divanının Statüsüne Dair Protokol (No 3), madde 62. Protocol (No 3) on the Statute of the Court of Justice of the European Union [2008] Official Journal of the European Union C115/210.

272 Waltraud Hakenberg, ‘The European Union Civil Service Tribunal: A Three-tier Structure’ in Olufemi Elias (ed), *The Development and Effectiveness of International Administrative Law. On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the World Bank Administrative Tribunal* (Martinus Nijhoff Publishers 2012) 253.

273 Administrative Tribunal of the European Stability Mechanism (ESMAT) / Tribunal administratif du Mécanisme européen de stabilité (TAMES). Mahkemenin Statüsü Avrupa İstikrar Mekanizması Müdürler Kurulu (*Board of Directors*) tarafından 29 Ekim 2013 tarihinde kabul edilmiştir. Mahkemenin kurulmasından önce Mekanizmanın, personel ihtilâflarının Avrupa Birliği Kamu Görevi Mahkemesinin yetkisine tâbi kılınması yönündeki talebi Avrupa Komisyonu tarafından reddedilmiştir. Ayrıca Mekanizma ile Avrupa Birliği arasında akdedilecek bir anlaşma temelinde Mekanizma personeline Avrupa Birliği Adalet Divanına başvuru imkânının tanınması yönündeki teklif de kabul görmemiştir. Joanne Ankum-Brinkman, ‘Administrative Tribunal: European Stability Mechanism’, *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (January 2023) paras 12-17 <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3900.013.3900/law-mpeipro-e3900>> accessed 29 October 2024.

274 Administrative Tribunal of the European Bank for Reconstruction and Development (EBRDAT) / Tribunal administratif de la Banque européenne pour la reconstruction et le développement (TABERD). Mahkeme 2002 yılında Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası Personel Tüzüğü’nün tadil edilmesiyle kurulmuştur. Nobert Seiler, ‘Evolution of the Grievance

Ticaret ve Kalkınma Bankası İdâre Mahkemesi²⁷⁵ zikredilebilir.

Amerikan Devletleri Örgütü²⁷⁶ İdâre Mahkemesi²⁷⁷ Genel Kurulun 22 Nisan 1971 tarihli ve 35 (I-O/71) sayılı kararıyla²⁷⁸ kurulmuştur. Mahkemenin Statüsü²⁷⁹ Daimî Kurulun 16 Temmuz 1971 tarihli ve 48 (I-O/71) sayılı kararıyla kabul edilmiştir²⁸⁰. Mahkeme Genel Sekreterlik personeli mensupları ile Genel Sekreterlik arasındaki istihdam ihtilâflarının halline yetkilidir²⁸¹. Mahkemenin yetki sahasının, Genel Sekreterin ilgili örgütle akdedeceği bir anlaşma temelinde, Amerikan Devletleri Örgütünün uzmanlık örgütlerine ve herhangi bir hükümetlerarası Amerikan örgütüne genişletilmesi mümkündür²⁸². Diğer bölgesel Amerikan örgütleri bünyesinde Amerikalılararası Kalkınma Bankası Grubu İdâre Mahkemesi²⁸³, Güney Ortak Pazarı İdâre-Çalışma Mahkemesi²⁸⁴, ve Karayipler Topluluğu İdâre Mahkemesi²⁸⁵ kurulmuştur.

Afrika Birliği Örgütü²⁸⁶ 1967 yılında bir idâre mahkemesi kurmuştur. 2002 yılında örgütün yerini alan Afrika Birliği²⁸⁷ bu mahkemeyi²⁸⁸ muhâfaza etmiştir²⁸⁹. Afrika Kalkınma Bankası İdâre

System of the European Bank for Reconstruction and Development: Lessons Learnt and Way Forward' in Peter Quayle (ed), *The Role of International Administrative Law at International Organizations* (Brill/Nijhoff 2021) 176-177.

275 Black Sea Trade and Development Bank Administrative Tribunal (BSTDBAT). Bknz. De Cooker (n 123) 237.

276 Organization of American States (OAS) / Organisation des États américains (OEA). Amerikan Devletleri Örgütü Şartının İngilizce ve Fransızca resmî metinleri için bknz. Charter of the Organization of American States (signed 30 April 1948, came into force 13 December 1951) / Charte de l'Organisation des États américains (signée 30 avril 1948, entrée en vigueur 13 décembre 1951) 119 UNTS 48-93. Şartın İngilizce güncel metni için bknz. OAS, 'Charter of the Organization of American States' <www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-41_charter_OAS.asp> accessed 3 January 2025.

277 Administrative Tribunal of the OAS (TRIBAD) / Tribunal administratif de l'OEA. "ADÖİM" şeklinde anılacaktır.

278 OAS, General Assembly Res AG/Res 35 (I-O/71) (22 April 1971) 'Administrative Tribunal' General Secretariat of the Organization of American States, *Organization of American States. General Assembly. First regular session, San Jose, Costa Rica, April 14 through 23, 1971. Proceedings. Volume II: Certified English texts of the resolutions* (OEA/Ser.P/I-O.2, 30 September 1971) 13.

279 OAS, 'Statute' <www.oas.org/ext/en/main/oas/our-structure/agencies-and-entities/tribad/Rules/Statute> accessed 3 January 2025.

280 David J Padilla, 'Administrative Tribunal of the Organization of American States' (1982) 14 (2) *Lawyer of the Americas* 259, 284; William M Berenson, 'Administrative Tribunal: Organization of American States (OAS)', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (January 2022) para 13 <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1190.013.1190/law-mpeipro-e1190> accessed 29 October 2024.

281 ADÖİM Statüsü, madde II (1).

282 ADÖİM Statüsü, madde II (4).

283 Administrative Tribunal of the IDB Group / Tribunal Administratif du Groupe de la BID. Bknz. Luis Alfonso García-Corrochano Moyano, 'Administrative Tribunal: Inter-American Development Bank', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (October 2019) <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1188.013.1188/law-mpeipro-e1188> accessed 29 October 2024.

284 Tribunal Administrativo-Laboral del Mercosur (TAL) / Tribunal administratif et du travail du Mercosur. Bknz. Tribunal Permanente de Revisión del Mercosur, 'Tribunal Administrativo-Laboral del Mercosur (TAL)' <www.tprmercosur.org/es/tal.htm> accessed 3 January 2025.

285 Caribbean Community Administrative Tribunal (CCAT).

286 Organisation of African Unity (OAU) / Organisation de l'unité africaine (OUA).

287 African Union (AU) / Union africaine (UA).

288 Administrative Tribunal of the African Union / Tribunal administratif de l'Union africaine. Bknz. African Union, 'Administrative Tribunal' <https://au.int/en/Tribunal> accessed 3 January 2025.

289 De Cooker (n 123) 236.

Mahkemesi²⁹⁰ ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu İdare Mahkemesi²⁹¹ ilgili Afrika örgütleri bünyesindeki diğer idârî yargı mercileridir.

Asya örgütleri arasında 1966 yılında kurulan Asya Kalkınma Bankası²⁹² istihdam ihtilâflarının çözümü için başlangıçta bir başvuru usûlü oluşturmuştur²⁹³. 1991 yılında Müdürler Kurulunun²⁹⁴ kararıyla Asya Kalkınma Bankası İdare Mahkemesi²⁹⁵ kurulmuştur. Mahkeme Banka personeli mensuplarının, istihdam akitlerine veya atanma şartlarına riayet edilmediği yönündeki başvuruları hakkında hüküm vermeye yetkilidir²⁹⁶.

Arap Devletleri Ligi²⁹⁷ bünyesinde istihdam ihtilâfları personel mensuplarından oluşan idârî mâhiyetli komitelere havale edilmekteydiler. Lig Konseyinin 31 Mart 1964 tarihli kararıyla Arap Devletleri Ligi İdare Mahkemesi²⁹⁸ kurulmuştur. Mahkeme Genel Sekreterliğe bağlı bir organ olması itibarıyla kurumsal düzlemde bağımsız değildir. Mamafih bağımsız hâkimlerden oluşması, Mahkemeye belirli ölçüde bağımsızlık ve tarafsızlık temin etmektedir²⁹⁹.

Frankofoni Uluslararası Örgütü³⁰⁰ Bidâyet Mahkemesi³⁰¹ ve İstinaf Mahkemesine³⁰² dayalı iki dereceli bir idârî yargı sistemine sahiptir. Bu mahkemelerin kuruluş, yetki, terkip, işleyiş ve usûlüne ilişkin temel hükümler örgütün Personel Statüsünde³⁰³ yer almaktadır. Bidâyet Mahkemesi personel mensuplarının veya örgütün talebi üzerine ihtilâfları ve yorum başvurularını karara

290 Administrative Tribunal of the African Development Bank / Tribunal administratif de la Banque africaine de développement. Bknz. African Development Bank, 'Administrative Tribunal' <www.afdb.org/en/about-us/organisational-structure/administrative-tribunal> accessed 3 January 2025.

291 Southern African Development Community Administrative Tribunal (SADCAT). Bknz. SADC, 'SADC Administrative Tribunal (SADCAT)' <www.sadc.int/services-and-centres/sadc-administrative-tribunal-sadcat> accessed 3 January 2025.

292 Asian Development Bank (ADB) / Banque asiatique de développement (BAD).

293 De Cooker (n 123) 236.

294 Board of Directors.

295 Asian Development Bank Administrative Tribunal (ADBAT) / Tribunal administratif de la Banque asiatique de développement. Bknz. ADB, 'Administrative Tribunal' <www.adb.org/who-we-are/organization/administrative-tribunal> accessed 3 January 2025. "AKBİM" şeklinde anılacaktır. Mahkemenin Statüsünün İngilizce metni için bknz. ADB, 'Statute and Code of Ethics of the Administrative Tribunal of the Asian Development Bank' (February 2006) <www.adb.org/documents/statutes-administrative-tribunal-asian-development-bank> accessed 3 January 2025.

296 AKBİM Statüsü, madde II (1).

297 League of Arab States / Ligue des États arabes.

298 Administrative Tribunal of the League of Arab States (ATLAS) / Tribunal administratif de la Ligue des États arabes.

299 Mahasen Aljaghoub and Lina Shabeeb, 'Administrative Tribunal: League of Arab States', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (February 2023) para 10 <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1189.013.1189/law-mpeipro-e1189>> accessed 29 October 2024.

300 Organisation internationale de la Francophonie (OIF) / International Organisation of La Francophonie.

301 Tribunal de première instance.

302 Tribunal d'appel.

303 Frankofoni Daimi Kurulu (*Conseil permanent de la Francophonie*) tarafından 14 Aralık 2009 tarihinde kabul edilen Frankofoni Uluslararası Örgütü Personel Statüsü üç defa değiştirilmiştir. Personel Statüsünün güncel metni için bknz. OIF, *Statut du personnel de l'Organisation internationale de la Francophonie* <www.francophonie.org/sites/default/files/2020-09/Statut_personnel_OIF_revise_CPF_109_22122020.pdf> accédé 13 janvier 2025. "FUÖ Personel Statüsü" şeklinde anılacaktır.

bağlamakla görevlidir³⁰⁴. Bu bağlamda Mahkeme, bir ihtilâf veya yorum başvurusu vesilesiyle, belirli düzenleyici metinlerin, kararların ve aktelerin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin meseleleri çözmeye yetkilidir³⁰⁵. İstinaf Mahkemesi davanın taraflarından birinin başvurusu üzere Bidâyet Mahkemesinin kararlarını iptal etmeye veya değiştirmeye yetkilidir³⁰⁶.

Bazı uluslararası örgütler istihdam ihtilâflarının halli için tahkim usûlleri tesis etmişlerdir. Örneğin Nordik Yatırım Bankası³⁰⁷, Nordik Kalkınma Fonu³⁰⁸ ve Nordik Çevre Finans Şirketi³⁰⁹ ile çalışanları arasındaki ihtilâfların halli için bir Tahkim Tüzüğü³¹⁰ kabul edilmiştir. Bununla beraber kuruluşunda bir tahkim mekanizması olarak tasarlanan³¹¹ Commonwealth Sekreterliği Tahkim Mahkemesi³¹², Statüsünün³¹³ değiştirilmesiyle daimî bir yargı merciine dönüşmüştür. Tahkim Mahkemesi, istihdam ihtilâfları dâhil olmak üzere, Commonwealth Sekreterliğinin taraf olduğu tüm akdi ihtilâfların halline yetkilidir³¹⁴.

SONUÇ

XIX. asırda ortaya çıkan uluslararası örgütler XX. asırda niceliksel ve işlevsel bakımdan büyük bir gelişme göstermişler, üyelerinden ayrı uluslararası hukuki kişiliği tanınan varlıklar olarak devletlerin yanı sıra uluslararası hukuk düzeninin öznelere hâline gelmişlerdir. Ulusal yargı mercilerinin yetkisine nazaran yargısal bağımsızlıklardan yararlanmaları sebebiyle bu örgütler ile memurları arasındaki istihdam ilişkisinden kaynaklanan ihtilâflar bu merciler tarafından çözülememektedir. Muhtelif uluslararası örgütler bu türden ihtilâfların halli için yargı mercii mâhiyetini hâiz özel organlar tesis etmişlerdir. Bu örgütlerin bazıları kurdukları mekanizmalardan yararlanma imkânını istihdam ihtilâfları için yargısal usûller oluşturmamış örgütlere sunmaktadırlar. Çeşitli örgütler bünyesinde farklı isimler alabilen özel yetkili bu yargı organları uluslararası idâre mahkemeleri şeklinde nitelenmektedirler.

304 FUÖ Personel Statüsü, madde 201.

305 FUÖ Personel Statüsü, madde 202.

306 FUÖ Personel Statüsü, madde 230.

307 Nordic Investment Bank (NIB).

308 Nordic Development Fund (NDF).

309 Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO).

310 NIB, *Arbitration Regulations* <www.nib.int/files/db59e12a9ea67c759db328cfc8d22ecff97e160/67-arbitration-rules.pdf> accessed 17 January 2025.

311 Alice Lacourt, 'The Commonwealth Secretariat Arbitral Tribunal: The Evolution and Explanation of Changes to the Tribunal's Statute' in Peter Quayle (ed), *The Role of International Administrative Law at International Organizations* (Brill/Nijhoff 2021) 198.

312 Commonwealth Secretariat Arbitral Tribunal (CSAT).

313 Commonwealth hükümetleri tarafından 1 Temmuz 1995 tarihinde kabul edilen Commonwealth Sekreterliği Tahkim Mahkemesi Statüsü müteaddit defalar tadil edilmiştir. Statünün güncel metni için bkz. Commonwealth Secretariat, *Statute of the Commonwealth Secretariat Arbitral Tribunal* <[https://production-new-commonwealth-files.s3.eu-west-2.amazonaws.com/s3fs-public/2022-02/Tribunal%20\(amended\)%20Statute%20adopted%2028%20May%202015.pdf](https://production-new-commonwealth-files.s3.eu-west-2.amazonaws.com/s3fs-public/2022-02/Tribunal%20(amended)%20Statute%20adopted%2028%20May%202015.pdf)> accessed 17 January 2025.

314 Tahkim Mahkemesi Statüsü, madde II (1).

Uluslararası örgütlerin tarihsel gelişimi içerisinde ilk uluslararası idare mahkemesi 1927 yılında kurulan Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesi olmuştur. Bu Mahkemenin yetki sahası Milletler Cemiyeti Sekreterliği ve Uluslararası Çalışma Bürosu memurlarının istihdam ihtilâflarını kapsamaktaydı. Milletler Cemiyeti İdare Mahkemesi Milletler Cemiyetinin infisahı bağlamında 1946 yılında Uluslararası Çalışma Örgütüne devredilerek Uluslararası Çalışma Örgütü İdare Mahkemesine dönüştürülmüştür. Bu Mahkeme başta Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi olmak üzere İkinci Dünya Savaşı sonrasında muhtelif uluslararası örgütlerin kurdukları idare mahkemeleri için emsal teşkil etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir yandan uluslararası idare mahkemelerinin sayısı artarken, diğer yandan istihdam ihtilâfları bakımından başka örgütlerin kurdukları idare mahkemelerinin yetkisini tanıyan örgütlerin sayısı artmıştır. Bu bağlamda uluslararası idare mahkemelerinin bağımsızlığını ve profesyonelliğini güçlendiren, işleyişlerini daha süratli ve şeffaf kılmayı hedefleyen düzenlemeler benimsenmiştir. Bu itibarla uluslararası idare mahkemeleri örgütsel düzlemde devinim içerisinde olmuşlardır.

Uluslararası idare mahkemeleri uluslararası örgütler ile memurları arasındaki ihtilâfların hukuk çerçevesinde hallini sağlayan bağımsız ve tarafsız yargı mercileri olarak uluslararası memurların özlük haklarının korunmasına hizmet eden organlardır. Uluslararası memurların hukukî güvenliğini güçlendiren vâsıtalar olmaları itibariyle uluslararası örgütlerin verimli ve etkili işleyişi bakımından önemli bir rol oynamaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Akehurst MB, *The Law Governing Employment in International Organizations* (Cambridge University Press 1967).
- Akın İ, 'Milletlerarası İş Teşkilâtı İdare Mahkemesi' iç Belik MR (ed), *Milletlerarası Mahkemeler* (Fakülteler Matbaası 1956) 153-163.
- Alexandrowicz CH, *World Economic Agencies: Law and Practice* (Stevens & Sons 1962).
- Aljaghoub M and Shabeeb L, 'Administrative Tribunal: League of Arab States', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (February 2023) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1189.013.1189/law-mpeipro-e1189>> accessed 29 October 2024.
- Amerasinghe CF, 'The World Bank Administrative Tribunal' (1982) 31 (4) *International and Comparative Law Quarterly* 748-764.
- Ankum-Brinkman J, 'Administrative Tribunal: European Stability Mechanism', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (January 2023) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e3900.013.3900/law-mpeipro-e3900>> accessed 29 October 2024.
- Axenidou A, 'Remarks by Antigoni Axenidou' (2012) 106 *Proceedings of the Annual Meeting of the American Society of International Law* 358-360.
- Bastid S, 'Les tribunaux administratifs internationaux et leur jurisprudence' (1957) 92 (II) *Recueil des cours* 343-517.
- Bastid S, 'United Nations Administrative Tribunal', *Encyclopedia of Public International Law* (2000) vol IV, 1043-1049.

- Bedjaoui M, *Fonction publique internationale et influences nationales* (Stevens & Sons 1958).
- Berenson WM, 'Administrative Tribunal: Organization of American States (OAS)', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (January 2022) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1190.013.1190/law-mpeipro-e1190>> accessed 29 October 2024.
- Blokker NM, 'International Organizations: the Untouchables?' (2013) 10 (2) *International Organizations Law Review* 259-275.
- Bonito F, 'A New Fish in the Sea? The Collocation of the New NATO Mission Appeals Tribunal among International Administrative Tribunals' (2024) 23 (3) *Law and Practice of International Courts and Tribunals* 482-510.
- Butler G, 'Sun from Behind the Clouds: the Appeals Board of the European Centre for Medium-Range Weather Forecasts' (2024) 15 (3) *Journal of International Dispute Settlement* 365-376.
- Chiesa F, 'Les juridictions administratives internationales' (1954) 20 (1) *Revue internationale des sciences administratives* 67-88.
- Collins R, 'The League of Nations and the Emergence of International Administration: Finding the Origins of Institutional Law' (2019) 71 (2) *Revista Española de Derecho Internacional* 285-293.
- Çamyamaç A, 'Bir Uluslararası Hukuk Müessesesi Olarak Uluslararası Örgütler Arasında Ardılık' (2022) 24 (1) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-37.
- Çamyamaç A, 'Gıda Alanında Roma'da Konumlanan Uluslararası Temel Örgütlenmelere İlişkin Kısa Bir Değerlendirme' (2022) 3 (6) *İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 269-302.
- Çınarlı S ve Çamyamaç A, 'Mukayeseli Hukuk ve Uluslararası Hukuk Perspektifinden İdarî Yargıda Sürelerin Kısaltılması Açısından Kanun Yollarında (Temyiz-İstinaf) Filtreleme ve Bazı Modeller' (2023) 31 (2) *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 759-786.
- De Cooker C, 'Proliferation of International Administrative Tribunals' (2022) 12 (2) *Asian Journal of International Law* 232-247.
- De Vuyst BM, 'The World Bank Administrative Tribunal' (1981) 16 (1) *Revue belge de droit international* 81-89.
- Elias O, 'Remarks by Olufemi Elias' (2012) 106 *Proceedings of the Annual Meeting of the American Society of International Law* 355-358.
- Fuchs C, 'European Schools', *Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (July 2013) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-epil/978.019.9231690/law-978.019.9231690-e640>> accessed 29 October 2024.
- García-Corrochano Moyano LA, 'Administrative Tribunal: Inter-American Development Bank', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (October 2019) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1188.013.1188/law-mpeipro-e1188>> accessed 29 October 2024.
- Girod-Laine M, 'Administrative Tribunal: League of Nations', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (September 2022) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1820.013.1820>> accessed 6 June 2024.
- Goldman C, 'Administrative Tribunal: International Monetary Fund (IMF)', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (May 2020) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1619.013.1619/>> accessed 10 December 2024.
- Grunebaum-Ballin P, 'De l'utilité d'une juridiction spéciale pour le règlement des litiges intéressant les services de la Société des Nations' (1921) (1-2) *Revue de droit international et de législation comparée* 67-82.
- Guillaume G, 'Les Commissions de recours des "organisations coordonnées"' (1969) 22 *Études et documents du Conseil d'État* 73-82.

- Hakenberg W, 'The European Union Civil Service Tribunal: A Three-tier Structure' in Elias O (ed), *The Development and Effectiveness of International Administrative Law. On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the World Bank Administrative Tribunal* (Martinus Nijhoff Publishers 2012) 251-263.
- Huet P, 'La Commission de recours de l'Organisation européenne de coopération économique / The Appeals Board of the Organisation for European Economic Co-operation' (1953) 80 (2) *Journal du droit international* 256-285.
- Koh BC, *The United Nations Administrative Tribunal* (Louisiana State University Press 1966).
- Kuran SA, 'Birleşmiş Milletler İdare Mahkemesi' iç Belik MR (ed), *Milletlerarası Mahkemeler* (Fakülteler Matbaası 1956) 115-149.
- Lacourt A, 'The Commonwealth Secretariat Arbitral Tribunal: The Evolution and Explanation of Changes to the Tribunal's Statute' in Quayle P (ed), *The Role of International Administrative Law at International Organizations* (Brill/Nijhoff 2021) 191-212.
- Langrod G, 'Le Tribunal administratif des Nations Unies' (1951) 67 (1) *Revue du droit public et de la science politique* 71-97.
- Liu Y, 'The Rule of Law in the International Monetary Fund: Past, Present and Future' in Quayle P and Gao X (eds), *Good Governance and Modern International Financial Institutions* (Brill/Nijhoff 2019) 61-78.
- McKinnon Wood H, 'The Dissolution of the League of Nations' (1946) 23 *British Yearbook of International Law* 317-323.
- Menkes J and Kociołek-Peksa A, 'Immunity of International Organisations against State Immunity: Selected Legal Problems' (2017) 58 (2) *Hungarian Journal of Legal Studies* 194-205.
- Meron T, 'World Bank Administrative Tribunal', *Encyclopedia of Public International Law* (2000) vol IV, 1485-1488.
- Muñoz Mosquera AB and Montes Toscano B, 'Administrative Tribunal: North Atlantic Treaty Organization (NATO)', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (February 2020) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1901.013.1901/law-mpeipro-e1901>> accessed 25 December 2024.
- O'Connell DP, *International Law*, vol I (2nd edn, Stevens & Sons 1970).
- Olsen C and Agenie S, 'Administrative Tribunal: Council of Europe', *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law* (February 2022) <<https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1187.013.1187/law-mpeipro-e1187>> accessed 25 December 2024.
- Padilla DJ, 'Administrative Tribunal of the Organization of American States' (1982) 14 (2) *Lawyer of the Americas* 259-296.
- Pazarcı H, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 4. Kitap (3. Bası, Turhan Kitabevi 2016).
- Petrović D, 'Longest-Existing International Administrative Tribunal: History, Main Characteristics and Current Challenges' in Petrović D (ed), *Une contribution de 90 ans du Tribunal administratif de l'Organisation internationale du Travail à la création d'un droit de la fonction publique internationale / 90 Years of Contribution of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization to the Creation of International Civil Service Law* (ILO Administrative Tribunal 2017) 19-29.
- Seiler N, 'Evolution of the Grievance System of the European Bank for Reconstruction and Development: Lessons Learnt and Way Forward' in Quayle P (ed), *The Role of International Administrative Law at International Organizations* (Brill/Nijhoff 2021) 172-187.
- Strohl P, 'La réforme de la Commission de recours de l'Organisation européenne de coopération économique' (1958) 8 *Annales de la Faculté de droit d'Istanbul* 535-545.

- Struyvenberg M, 'The New United Nations System of Administration of Justice' in Elias O (ed), *The Development and Effectiveness of International Administrative Law. On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of the World Bank Administrative Tribunal* (Martinus Nijhoff Publishers 2012) 243-250.
- Thierry H, 'Note sur l'abrogation de l'article 11 du statut du TANU' (1995) 41 *Annuaire français de droit international* 442-446.
- Ullrich G, *The Law of the International Civil Service. Institutional Law and Practice in International Organisations* (Duncker & Humblot 2018).
- Vandersanden G, 'Administrative Tribunals, Boards and Commissions in International Organizations', *Encyclopedia of Public International Law* (1992) vol I, 27-31.
- Villalpando S, 'International Administrative Tribunals' in Cogan JK, Hurd I and Johnstone I (eds), *The Oxford Handbook of International Organizations* (Oxford University Press 2016) 1085-1103.
- Von Lersner Y, 'Addendum 1999', *Encyclopedia of Public International Law* (2000) vol IV, 1049-1051.
- Vorkink AN and Hakuta MLC, *Lawsuits Against International Organizations: Cases in National Courts Involving Staff and Employment* (World Bank Legal Department, International Bank for Reconstruction and Development 1985).
- Wiebringhaus H, 'Une nouvelle juridiction administrative en Europe : la Commission de recours du Conseil de l'Europe' (1965) 11 *Annuaire français de droit international* 379-389.
- Wolf F, 'Le Tribunal administratif de l'Organisation internationale du Travail (Origine et Évolution)' (1969) 22 *Études et documents du Conseil d'État* 33-72.